

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Mgr. Veronika Vališová

Řízení volnočasových aktivit

Inovační postupy v malých knihovnách

**Inovační postupy ve vybraných knihovnách v obcích do 2500 obyvatel
v Olomouckém kraji**

Innovative practices in small libraries

**Innovative practices in selected libraries in villages up to 2500 inhabitants the
Olomouc region**

Diplomová práce

Olomouc 2021

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Inovační postupy v malých knihovnách* vypracovala samostatně za využití pramenů, literatury a jiných odborných zdrojů, které jsou uvedeny v použité literatuře.

Dne 29. 4. 2021

Mgr. Veronika Vališová

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D za odborné vedení mé práce i cenné rady, které dopomohly k jejímu vzniku. Rovněž bych chtěla poděkovat za trpělivost, ochotu, vstřícnost a podporu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala. Mé poděkování patří též knihovnám, které se mnou spolupracovaly při získávání údajů pro výzkumnou část.

Obrázek č.1 I (ne)čtenáři do knihoven patří (zdroj: vlastní)

„Jedinou věc, kterou musíte znát, je umístění knihovny.“

Albert Einstein

Anotace

Jméno a příjmení:	Mgr. Veronika Vališová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph. D
Rok obhajoby:	2021
Název práce	Inovační postupy v malých knihovnách
Název v angličtině	Innovative practices in small libraries
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na implementaci inovačních postupů do malých knihoven. V práci jsou prezentovány kampaně, které vedou k posilování čtenářské gramotnosti, součástí je i ukázka nadstandardních aktivit z konkrétních knihoven, které reprezentují dobrou praxi. Díky komparaci knihoven jsou navrženy další možná řešení.
Anotace v angličtině:	The Diploma Thesis is focused on the implementation of innovative procedures in small libraries. The work describes campaigns, that support reading literacy, and includes a demonstration of above-standard activities from selected libraries that represent good practice. Down comparison of libraries are proposed another solutions.
Klíčová slova:	Knihovna, inovační postupy, Olomoucký kraj, čtenář, kniha, projekt, gramotnost, nadstandardní aktivity
Klíčová slova v angličtině:	Library, innovative practices, Olomouc region, reader, book, project, literacy, above-standard activities,
Typ práce:	Diplomová
Počet stran:	108
Přílohy volně vložené:	CD ROM
Jazyk práce:	čeština

Obsah

Úvod.....	8
1 Malé knihovny jako komunitní centra	10
1.1 Volný čas v knihovnách	10
1.2 Benchmarking: měření výkonů a kvality v knihovnách.....	13
1.3 Finance a další prostředky	16
1.4 Public realations	21
1.5 Prostory knihoven.....	28
2 Osobnost knihovníka v malých knihovnách.....	31
2.1 Profesionální kompetence	31
2.2 Osobnostní kompetence	34
2.3 Efektivní komunikace ve službách	35
3 Výchova a formování uživatelů pomocí inovačních postupů.....	38
3.1 Noc s Andersenem.....	43
3.2 Bookstart – s knížkou do života	47
3.3 Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka	49
3.4 Týden knihoven	51
3.5 Březen měsíc čtenářů.....	56
3.6 Den pro dětskou knihu	58
3.7 Celé Česko čte dětem	60
3.8 Další aktivity	62
4 Příklady dobré praxe v Olomouckém kraji.....	66
4.1 ICT – knihovna Protivanov	67
4.2 Městská knihovna Němčice nad Hanou	69
4.3 Místní knihovna Černotín.....	70
4.4 Obecní knihovna v Pavlovicích u Přerova	72
4.5 Obecní knihovna ve Vikýřovicích.....	74
5 Výzkumné šetření	76
5.1 Cíle výzkumu	77
5.2 Vlastní výzkum.....	80
5.3 Výzkumné výsledky	84
Závěr	93
Seznam použitých zdrojů:	95
Seznam tabulek, obrázků a grafů	104

Seznam zkratk a symbolů.....	106
Seznam příloh.....	107
Přílohy.....	108

Úvod

Pro vypracování diplomové práce jsem si zvolila téma malých knihoven hned z několika důvodů. Nejstěžejnějším motivem byla skutečnost, že v jedné podobné instituci sama působím a za dobu mé činnosti v knihovně, se pro mě „práce“ proměnila v obrovský koníček a srdeční záležitost, na kterou nedám dopustit. Rovněž bych i ráda přispěla k tvorbě pozitivního pohledu především na malé knihovny, které již nejsou skladištěm zapomenutých a zaprášených knih.

Knihovny byly od nepaměti vnímány jako centrum vědomostí, které přispívaly k osvětě a k šíření vzdělanosti a poznání. Posledních několik desítek let však došlo k přetvoření a povýšení služeb knihovny ze vzdělávacích a informačních na kulturní a volnočasové.

Přestože primárním smyslem knihoven je poskytování výpůjčních a rešeršních služeb, tak mnohé se vymanily z tohoto jednotvárného a zastaralého pohledu na knihovnu jako výpůjční bod dané obce. Avšak knihovny v malých obcích, jsou stále s předsudky spojovány, přestože se i u nich situace značně změnila a staly se tak reprezentativními perlami své obce.

Hlavním cílem diplomové práce je představit malé knihovny jako důležité hybatele kulturních a vzdělávacích aktivit v obcích do 2500 obyvatel. Dílčími cíli je seznámit s faktory ovlivňující chod knihovny, popsat nástroje, které mají potenciál vybudovat dobrou knihovnu, osvětlit základní principy nejpobulárnějších projektů a akcí uskutečňovaných na celostátní úrovni, zjistit spojitost mezi růstem počtu akcí a počtu uživatelů knihovny, ale rovněž díky komparaci knihoven navrhnout určité řešení, které by přispělo k jejich rozvoji.

Práce je členěna do dvou částí – teoretické a praktické a celkem pěti kapitol. V teoretické úvodní části se věnuji „neviditelné“ a i přesto nejdůležitější činnosti v knihovnách v malých obcích, na základě čehož budou uvedeny podmiňující faktory pro dobrou knihovnu. Budou definovány základní pojmy týkající se oblasti knihovnictví a vysvětlen a uveden vztah mezi čtenářem a knihovníkem. Bude představena a rozebrána osobnost knihovníka a požadavky na výkon profese. Konkrétní celostátní projekty budou prezentovány v kapitole třetí a v následující kapitole se zaměří pozornost

na implementaci kampaní do praxe ve vybraných knihovnách. V praktické části budou předvedeny výsledky ze smíšeného výzkumu.

Úroveň poskytovaných služeb má velký vliv na čtenářskou i digitální gramotnost, ale i na tvorbu povědomí o knihovnách. Je důležité začít posilovat kompetence v malých knihovnách, neboť tvoří nejpočetnější zastoupení v síti knihoven v České republice. S ohledem na skutečnosti je nutné se problematikou malých knihoven věnovat a přispět tak k prolomení zakořeněných předsudků, ale rovněž i budovat pozitivní pohled na knihovny.

1 Malé knihovny jako komunitní centra

Knihovny v malých obcích si s sebou pořád, i do dnešních dnů, táhnou obrovské břímě v podobě stigma, díky kterému jsou mnohdy vnímané jako zapomenuté kouty se zaprášenými knihami.

Původ této nálepky můžeme hledat v roce 1919, kdy vznikl tzv. *1. knihovnický zákon*, tedy zákon (č. 430/1919 Sb., o veřejných knihovnách obecních), který měl zabezpečit rovnocenný přístup k informacím. Všem obcím, bez rozdílů na počet obyvatel či její velikost, stanovil povinnost, zřídit nebo vybudovat knihovnu v obci, současně však byla i zákonně stanovena finanční podpora ze strany obce, výše příspěvku odpovídala počtu obyvatel v obci.¹ Obce reagovaly na povinnost zřídit na svém území knihovnu tak, že přebíraly do své správy knihovny z místních spolků, národních jednot apod.. Mnohdy ztratila punc jedinečnosti, a i přes snahu dobrovolných knihovníků zastarávala nejen svým obsahem, ale také i prostředím. Pro obce se tak v průběhu let, staly malé knihovny přítěží, ba dokonce i příživníkem.²

Dnes již knihovny v malých obcích vnímaný přežitek překonaly, právě díky zakomponování novátorských postupů do svého běžného procesu. Reagují na soudobé trendy a inovují svůj přístup, ať už k tradičním službám, tak i potřebám uživatelům

1.1 Volný čas v knihovnách

Volný čas je nezbytným předpokladem pro kvalitní život napříč celým životem. Je velmi důležité vybalancovat svůj pracovní život (povinnosti a osobní potřeby) s časem, díky kterému můžeme uspokojovat své osobnostní cíle a potřeby našeho životního stylu³ a dospět k celkové spokojenosti. Je nepřehledné množství faktorů, které ovlivňují možnosti trávení volného času. Mezi hlavní ukazatele se řadí prostředí, ve kterém se jedinec vyskytuje. Místo bydliště, konkrétní region, lidé, kteří na daného jedince

¹ KUBÍČEK, Jaromír. Knihovnický zákon 1919 a Brno. *Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy*. [online]. 2019, 33(4) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/knihovnicky-zakon-1919-brno>

² CEJPEK, Jiří a kol. Dějiny knihoven a knihovnictví. 2. dopl. vyd. Praha: UK, Karolinum, 2002. 247 s. ISBN 80-246-0323-3, s. 194

³ FELCE, D, PERRY, J. Quality of life: Its definition and measurement. *Research in developmental disabilities*. 1995, roč. 16, č. 1, s. 51-74. ISSN 08914222

bezprostředně působí, ovlivňují nejen jeho možnou poptávku, ale zároveň i nabídku.⁴ Avšak pomineme-li různorodé možnosti trávení volného času, tak všechny činnosti směřují k jedinému – uspokojení potřeb daného jedince, což je obrazem i Maslowovy pyramidy potřeb.

V knihovnách, díky své specifické nabídce služeb, může docházet k trávení volného času na dvojí způsob – polovolný čas a vlastní volný čas. Polovolný čas můžeme charakterizovat jako dobu, strávenou v knihovně ve spojitosti se školou (návštěva knihovny v rámci výuky společně s učitelem, četba doporučených knih ke zkouškám aj.) či se zaměstnáním (rekvalifikace, odborné kurzy aj.), vlastní volný čas v knihovně můžeme chápat na principu dobrovolnosti a vlastní touhy být v knihovně (zábava, socializace aj.).⁵ Knihovnu můžeme označit jako vzdělávací centrum i určité zařízení pro trávení volného času.

Pokud bychom vnímali knihovnu pouze očima dle zákona 251/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, tak „*se knihovnou rozumí zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v evidenci knihoven*“⁶, by se funkce knihovny omezily pouze na informační a vzdělávací, avšak knihovny dnešního typu nabízí díky svým pestrým službám daleko více. Mimo další funkce knihoven výchovnou a vzdělávací, která může vést skrze samotné knihy nebo prostřednictvím přímo působení knihovníka na čtenáře (individuálně i skupinově), nabízí knihovny i třetí dimenzi – sociální. Mohou zde vznikat vazby napříč různými věkovými skupinami a různými sociálními vrstvami, což je vzájemně velmi obohacující. Knihovny poskytují zcela bezpečné místo pro všechny osoby, které projeví zájem trávit zde svůj volný čas.⁷

Knihovny by se neměly stát statickými, měly by směle mířit kupředu s celou společností, měly by zamezit, aby se staly skladištěm zapomenutých knih, na základě

⁴ MASSAM, B., H. Quality of life: public planning and private living. Progress in planning. 2002, roč. 58, č. 3, 141 s.. ISSN 03059006.

⁵ KAPLÁNEK, M. (ed.) Čas volnosti - čas výchovy: Pedagogické úvahy o volném čase. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3, s. 25.

⁶ Knihovní zákon, 257/2001 Sb., § 2.

⁷ HISLE, David a Katy WEB. *Information Literacy Concepts:: An Open Educational Resource*. Joyner Library, ECU, 2017. ISBN nevedeno, s. 9-12.

vyhláška č. 88/2002 Sb.⁸ provádět nekompromisně revizi knihovního fondu, aby nebyl přeplněný, zbytečný, nepřehledný a zastaralý. Konzervační roli by měly knihovny, a především v malých obcích, přenechat vědeckým knihovnám a soustředit se na oslovení potenciálních uživatelů knihovny, ať už aktuální nabídkou knih nebo akcí, v důsledku čehož by byla zajištěna vyšší návštěvnost, která by byla přínosná pro obě strany, pro knihovnu i pro uživatele.

Jako hybatele činnosti v knihovnách bychom mohli označit knihovníka, stává se moderátorem akcí, pedagogem volného času a rádcem a zároveň má nemalý vliv kam daná knihovna směřuje. V malých obcích je pracovník většinou sám, tedy zařizuje celý chod instituce, má obrovskou moc svým působením v dané lokalitě ovlivnit spektrum nabízených služeb. Výpůjční služby může rozšířit nejen o žádané knižní tituly, ale s ohledem na poptávku může nakoupit i společenské hry, audio knihy, knihy z edice *Kouzelného čtení* aj.. Svým působením může přispět k redesignu či rekonstrukci, mohou vzniknout nová studijní místa či odpočinkové zóny, avšak směrodatným ukazatelem pro získání nových uživatelů knihoven jsou aktivity.

Nabídku aktivit by měl knihovník koncipovat tak, aby co nejlépe ukojily cílovou skupinu. Z toho důvodu je nutné předem provést důkladnou **analýzu**, která by vedla nejen k stanovení mezery a potřeby, která by měla na základě programu zacelena a uspokojena. Na základě podrobné analýzy **navrhnout** hlavní myšlenku a cíl programu, podrobně jej **vypracovat** s ohledem na účastníky, dílčí cíle materiál, prostory, finanční prostředky aj. determinanty, **uskutečnit** jej, s ohledem na individuální a specifické potřeby všech účastníků, a **ověřit**, zda došlo k očekávaným výsledkům.

Obrázek č. 2 Postup tvorby vzdělávací a kulturní akce dle Kotáska (zdroj: vlastní)

⁸ Vyhláška č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování VKIS (knihovní zákon), se v § 6 zabývá seznamem úbytků

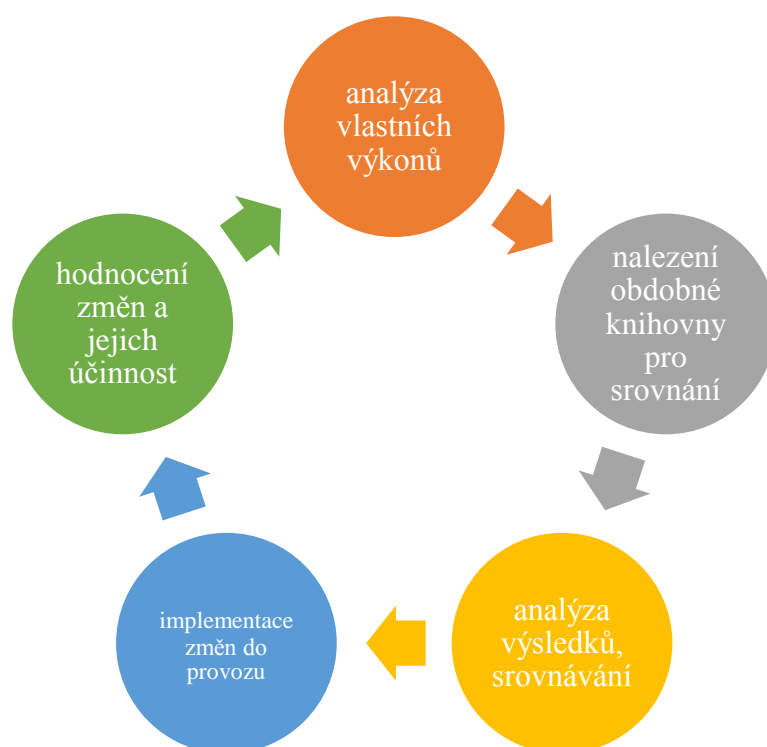
1.2 Benchmarking: měření výkonů a kvality v knihovnách

Benchmarking knihoven je určitým nástrojem, jak vyhodnotit, zda je instituce efektivní a kvalitní či nikoliv, zda dosahuje dobrých výsledků a zda uspokojivě plní své funkce. Prostředkem pro hodnocení a vyhodnocení úrovně knihoven slouží standardizovaný formulář, jehož pravdivým vyplněním, dochází ke shromažďování informací, na jehož základě se budují měřítka a škály, které dále slouží ke vzájemnému a objektivnímu porovnávání výkonů knihoven.⁹ Na základě srovnávání obdobných knihoven (počet obsluhované populace, finanční prostředky aj.) dochází k podrobné analýze, reflektování silných a slabých stránek instituce, které dále slouží jako podklady pro zlepšení vlastní organizace. Knihovny se skrze dobrou praxi vzájemně učí nápodobou druhých, hledají inspiraci a snaží se zamezit opakujícím se chybám. Metoda je však nejen přínosná pro samotnou organizaci, aby se posouvala kupředu, rozvíjela se a nestanovala, zároveň je benchmarking využíván i jako hodnotící kritérium v soutěži *Knihovna roku*.¹⁰

Proces, který se cyklicky opakuje, zaceluje pomyslné mezery a limitující faktory. Obrázek č.3 zobrazuje proces benchmarkingu v knihovnách.

⁹ RICHTER, Vít. Trendy vývoje veřejných knihoven na základě analýzy dat z projektu Benchmarking knihoven. *Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy*. [online]. 2020 34(4) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/trendy-vyvoje-verejnych-knihoven-na-zaklade-analyzy-dat-z-projektu-benchmarking-knihoven>

¹⁰ RICHTER, Vít. Benchmarking knihoven - jak poznat dobrou knihovnu?. *Bulletin SKIP* [online]. 2008, 2, [cit. 2010-10-16]. ISSN 1213-5828. Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull08_209.htm>.

Obrázek č.3 Proces benchmarkingu v knihovnách dle Šedé (zdroj: vlastní)

Na základě předem stanovených indikátorů (celkem 36 ukazatelů), jež jsou následně tematicky rozčleněny do třech skupin, dochází ke sledování problematiky týkající se sídelních, finančních a uživatelských podmínek. Sídelní podmínky jsou vyhodnocovány ve skupině **podmínky pro činnost knihoven** na základě celkem 14 indikátorů (např. *podíl financování knihovny na rozpočtu obce, počet zaměstnanců – úvazků na 1000 obyvatel, počet hodin pro veřejnost, % obnovy knižního fondu*). Problematika týkající se **uživatелů a služeb** je analyzována 11 indikátory (např. *registrovaní čtenáři - % z obsluhované populace, kulturní a vzdělávací akce na 1000 obyvatel, počet návštěv na jednoho obyvatele, počet výpůjček na registrovaného čtenáře*). Třetí skupina **financování, výdaje a efektivit** zastřešuje celkem 11 indikátorů (např. *provozní výdaje na 1 návštěvu, náklady na pořízení knihovního fondu v přepočtu na jednoho obyvatele, % získaných dotací a grantů na celkovém rozpočtu knihovny z celkových příjmů na provoz, % nákladů na pořízení knihovního fondu z celkových provozních nákladů*).¹¹

¹¹ Indikátory: Indikátory sledované v benchmarkingu knihoven. *Informace pro knihovny* [online]. Praha, 2018 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/mereni-vykonu-a-kvality-v-knihovnach-1/indikatory>

Hodnoceny jsou především statistické údaje. Sumarizací dat, jež zajišťuje pracovník knihovny, vyplývá, že chybí určité zasazení do kontextu. Každá knihovna je svým vlastním způsobem jiná a zcela originální s ohledem na její možnosti, nabízené služby apod., proto jsou v průběhu let indikátory rozšiřovány, s cílem podchytit co možná nejvíce specifika.

Benchmarking je otevřen všem knihovnám, které se chtějí do hodnocení zapojit. Jsou vítané i knihovny v menších obcích, neboť právě jejich zapojení, v co možná největším počtu přispívá nejen k objektivnímu zmapování oboru knihovnictví napříč celou republikou, ale současně buduje i lepší síť dat a informací, které následně přispívají k lepší porovnatelnosti.¹²

Vstup do projektu benchmarking je poměrně jednoduchý. Na základě registrace přes vstupní formulář a získání přístupu do specializovaných stránek (databáze s interními údaji jednotlivých knihoven je možná pouze přes vygenerované a schválené heslo) je vyplněn pověřeným pracovníkem dotazník se statistickými údaji za uplynulý rok (nově registrovaní mohou doplnit údaje 5 let zpátky).¹³ A právě tento formulář slouží k porovnávání dvou vybraných knihoven. Výsledky jsou prezentovány v přehledné tabulce, která zahrnuje nejen data vybraných knihoven, ale rovněž i minima, maxima a celostátní průměr knihoven, které spadají do stejné velikostní kategorie (dle obsluhovaných uživatelů). Pro vyhodnocování je používána známkovací metoda od jedničky po pětku – jako ve škole.¹⁴ Sdílení těchto zkušeností a výsledků porovnávání probíhá nejen skrze uzavřenou databázi, ale je zde i možnost spolupracovat, vzájemně se setkávat, získávat nové náměty pro změny provozu skrze osobní setkání na workshopech a konferencích, k dispozici je i rovněž elektronická konference, kde mohou knihovny běžně komunikovat.^{15,16}

¹² ŠIDLICHOVSKÁ, Zuzana. Zkušenosti účastníků projektu Benchmarking knihoven. *Ikaros* [online]. 2011, ročník 15, číslo 3 [cit. 2021-04-16]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/13602>

¹³ Projekt "Benchmarking knihoven." *Informace pro knihovny* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/mereni-vykonu-a-kvality-v-knihovnach-1/Benchmarking.htm>

¹⁴ ŠKYTOVÁ, Alžběta. Benchmarking knihoven. *WikiKnihovna* [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Benchmarking_knihoven

¹⁵ RICHTER, Vít. Benchmarking knihoven - jak poznat dobrou knihovnu?. *Bulletin SKIP* [online]. 2008, 2, [cit. 2010-10-16]. ISSN 1213-5828. Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull08_209.htm>.

¹⁶ RICHTER, Vít. Benchmarking knihoven. *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. 2009, 2, [cit. 2010-10-16]. ISSN 1805-4064. Dostupný z WWW: <<https://www.svkk1.cz/en/ctenar/clanek/2226>>.

Přestože metoda benchmarkingu je velice relevantní a přínosná na celostátní úrovni, neboť nám dává impulsy pro tvůrčí a inovační uvažování o vnitřních procesech v knihovnách, přispívá k lepšímu a strategičtějšímu rozhodování, stanovování vyšších cílů, úsporám nákladů a k zvyšování spokojenosti uživatelů. Důležitější však je, aby jeho užitečnost a přínos vnímali především zaměstnanci daných knihoven. Právě oni mají vliv, zda a do jaké míry budou nově vzniklé informace a podněty ze vzájemného porovnávání knihoven implementovány do běžného procesu. Kýžené změny mohou podpořit nejen samotní knihovníci, ale i ti, kteří knihovnu financují.

1.3 Finance a další prostředky

Bez financí lze jen těžko fungovat. Knihovny však nejsou orientované na zisk, jako je tomu například u firem v obchodní sféře, které svůj finanční přebytek mohou opět investovat do své činnosti. Musejí naopak hledat subjekty, které jsou ochotny investovat do provozu.

Knihovny všech typů mají zajištěn minimálně jeden zdroj financí, který je dán zákonem a plyne ze strany zřizovatele – v malých knihovnách je zřizovatelem ve většině případů samotná obec. Zákon však nijakým způsobem neupravuje výši příspěvku, proto záleží na iniciativě každého knihovníka a jeho schopnostech obhájit výši rozpočtu v dané obci.¹⁷ Pokud se však v obci spojí hned několik faktorů – rozumné vedení a ambiciózní knihovník, tak je možné knihovnu posunout mílovými kroky kupředu. Vedení může v průběhu let zvyšovat částku na provoz knihovny s ohledem na její využití a zájem o její činnost. Ze získaných prostředků mohou být posíleny základní funkce knihoven – aktualizován knižní fond, nakoupena IT technika, může být obnoven a redesignován prostor v knihovně, mohou být rozšířeny služby v knihovně, ale rovněž mohou investice vést i na rozvoj sekundárních služeb – kulturních a vzdělávacích akcí.

Knihovna jako i další obdobné instituce by se neměly spoléhat pouze na jednozdrojové financování, ale měly by zvážit a brát v potaz i další možnosti, díky kterým by přispěly ke svému rozvoji.

¹⁷ Knihovní zákon č. 257/2001 Sb.

Efektivním příkladem pro využívání veřejných peněz mohou být regionální funkce. Krajská knihovna přijímá dotace z prostředků Olomouckého kraje (jsou dány úmluvou, diskuzí a schopností obhájit danou výši), která dále finance přerozděluje na základě počtu obyvatel, počtu obsluhujících knihoven a posílá do pověřených knihoven, které na základě smlouvy plní regionální funkce v obsluhovaných knihovnách.¹⁸ Hierarchické členění a vztahy nadřízenost-podřízenost knihoven v OK je patrná z obrázku č. 4. Tyto malé knihovny již následně nepřijímají dotace formou financí, ale přijímají dotace formou služeb.¹⁹

Služby, jež jsou nabízeny pověřenými knihovnami:

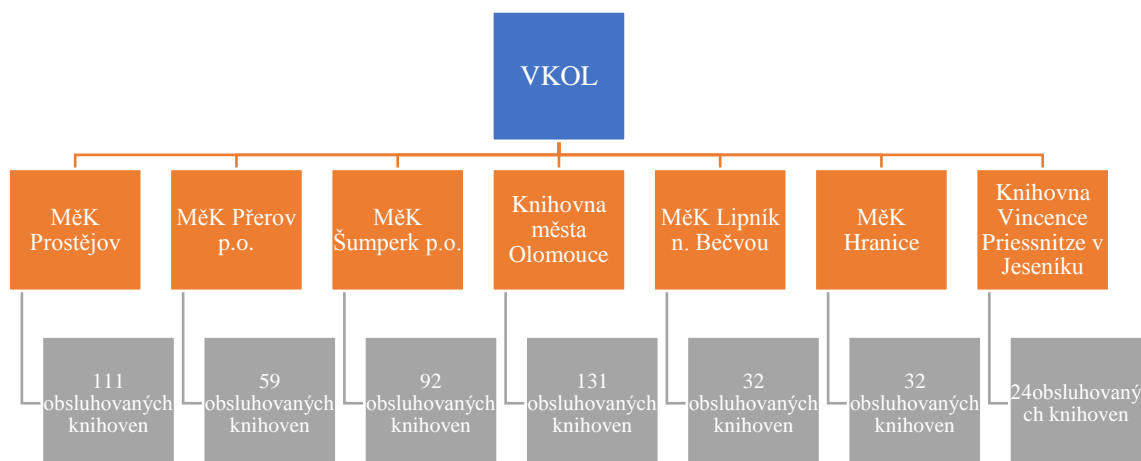
- Poradenská a konzultační činnost,
- statistika knihovnických činností,
- vzdělávání knihovníků v kraji,
- tvorba výměnných fondů,
- nákup a zpracování knihovního fondu z prostředků obce,
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovního fondu,
- podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit,
- servis AKS.²⁰

¹⁸ Regionální funkce knihoven. Národní knihovna České republiky [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2015 [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven>

¹⁹ ŠEDÁ, M. *Zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven: Studijní text*. 1. vyd. Ostrava: 2019, s. 36-39 Dostupné z:

https://www.svkos.cz/data/filemanager/source/studijn%C3%AD%20texty%20pro%20knihov%C3%ADky/24_Zaji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD%20v%C3%BDkonu%20RF%20knihoven_%C5%A0ed%C3%A1.pdf

²⁰ *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*. In: Ministerstvo kultury České republiky [online]. Praha [cit. 2021-03-20], s. 9-14. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodicky_pokyn_mk_rf-11474.pdf

Obrázek č. 4 Regionální funkce v Olomouckém kraji (zdroj: vlastní)

Díky prostředkům z kraje, mají pověřené knihovny zajištěné prostředky na metodické vedení, ale především na nákup knih. Pravidelný přísun knižních novinek je zajištěn nákupem tzv. cirkulačních knih, které korzují po předem vytyčených okruzích, v důsledku čehož se regionální funkce se stávají základním pilířem pro fungování malých knihoven.

Dalším nástrojem pro pokrytí nákladů na provoz mohou být dotační a grantové programy. S ohledem na široké spektrum služeb a možností knihoven, se může i malá obecní knihovna zúčastnit několika dotačních či grantových programů., ať už na regionální úrovni, krajské, celostátní (MK ČR, MŠMT ČR, MPSV ČR, MMR ČR aj.), či může po splnění určitých předpokladů čerpat i z evropských fondů. Je důležité si však uvědomit, že požadovaná investice prochází schvalovacím procesem, proto je nutné počítat s časovou rezervou.²¹

Než se knihovna začne poohlížet po dalších potenciálních zdrojích, je nezbytně důležité, aby knihovník měl stanovenou jasnou vizi a aby věděl kam knihovna směřuje, čeho chce docílit, co chce změnit či zkvalitnit.²² Dokument *Koncepce rozvoje knihoven*

²¹ *Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 24-26 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

²² Přednáška Víta Richtera: *Koncepce rozvoje knihoven/Zpřístupnění děl nedostupných na trhu pod VKOL* v online prostředí GoogleMeet, dne 24. 2. 2021 (*doklad o absolvování je v příloze č. 3*)

v ČR na léta 2021-2027 s výhledem do roku 2030²³ mu může být velice nápomocný, protože sleduje novodobé trendy společnosti, ale i knihovnictví, avšak v první řadě by se měl zaměřit na řešení lokálních problémů a potřeb, neboť mohou být lehce odlišné.

Současně by knihovník svůj strategický plán o rozvoji dané knihovny měl přednést zřizovateli a vedení obce, kteří by se s plánem měli ztotožnit a plně jej podpořit, nebo alespoň dát „zelenou“ a prostor pro realizaci vize skrze další možnosti financování.

Mimo grantové a dotační programy, však nesmí být opomenuto na možnosti využívání slev, které mohou zprostředkovat specializované firmy. Díky kterým mohou být nakoupeny s výrazným rabatem společenské hry (*Albi ČR a.s.*, *MINDOK s.r.o.*), mohou být podpořeny aktivity v knihovně (*Pygmalion s.r.o.*, *Papírnictví Moravel a.s.*), se slevou může být i obnovena výpočetní technika (*TechSoup ČR*), rovněž je možné oslovit i firmy v blízkém okolí (marketingová firma, reklamní firma, truhlářství, malířství, pekařství aj.), které mohou nabídnout slevu na svůj sortiment, či darovat hmotné dary nebo nabídnout dar ve formě služby. Regionální firmy nebo vedení má obvykle vysokou úctu k místu svému působení, a proto je šance na získání prostředků značně vysoká.²⁴

Další prostředky pro svou nadstandardní činnost můžeme hledat u územních správních celků, a příslušných orgánů, pod které jednotlivé knihovny spadají (**zřizovatel, spádové město, spádový mikroregion**). Subjekty poskytují jednorázové dotace a granty k podpoře kulturního života, ale rovněž i k modernizaci prostor či obnově materiálu (př. Mikroregion Hranicko – Akce zaměřená na *Environmentální výchovu a vzdělávání dětí a mládeže na základních a středních školách*, Akce podporující obnovu místních tradic a zvyků).

Olomoucký kraj podněcuje knihovny k rozvoji nadstandardních činností vypisováním projektů *Podpora aktivit směřujících k sociálnímu začleňování*, *Podpora prarodinných aktivit* nebo také díky programu *Dotace na rekonstrukci knihoven a další*

²³ Koncepce, strategie, deklarace: Koncepce rozvoje knihoven a další koncepce a strategické materiály. *Informace pro knihovny* [online]. 2021, s. 70 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/legislativa/koncepce-strategie-deklarace>

²⁴ *Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 24-26 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

kulturní projekty v Olomouckém kraji podporuje kultivaci, modernizaci a přeměnu samotných prostor knihovny na moderní místo vhodné k trávení volného času

SKIP 10 se svou nabídkou grantových a dotačních programů zaměřuje převážně na podporu aktivit. Příkladem konkrétních programů může být *Podpora informačních, kulturně výchovných a vzdělávacích projektů realizovaných současně ve více knihovnách v regionu SKIP10 nebo pro více knihoven v regionu SKIP10* nebo také *Podpora nadstandardní knihovnické, informační, kulturně výchovné a vzdělávací činnosti*. Podávat žádosti, nejvíce jednu ročně, však mohou pouze institucionální členové SKIPu.²⁵

Na celostátní úrovni je možné se účastnit dotačních a grantových výběrových řízení vyhlášenými ministerstvy. U **MK ČR**, pod které knihovny spadají, mohou knihovny žádat o obnovu technického zázemí a aktualizaci AVS (*VISK3*), o podporu aktivit a projektů na *zvýšení dostupnosti knihovnických služeb se zdravotním postižením (knihovna 21. století)* či i o rekonstrukce knihoven (*Rozvoj a obnova materiálně technické základny státních kulturních zařízení*). Další program, který se týká obnovy hmotného majetku, nabízí **MMR ČR** (*Rekonstrukce a přestavba veřejných budov (v obci do 3000 obyvatel), Podpora pro odstraňování bariéry v budovách pro rok 2021*)

Je možné také čerpat finanční prostředky z **evropských fondů**. Pro knihovny v malých obcích může být atraktivní program *Kulturní dědictví* podporující efektivní využívání knihovního fondu, ale také díky programům *Zvyšování kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení a Sociální infrastruktura*²⁶, může knihovna přispět k rozvoji kulturního života ve své obci.

Mimo granty a dotace rozpočtů obcí, státu a Evropské unie je možné využít i finance zprostředkované díky nadacím zřízené při firmách - *Nadace ČEZ, Pomáhej pohybem, Nadace OKD, Nadace Agrofert aj.*. Organizace vypisují granty mnohem

²⁵ Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty SKIP 10 – na podporu nadstandardních knihovnických, informačních a kulturně vzdělávacích činností knihoven Olomouckého a Moravskoslezského kraje. *SKIP10: Moravskoslezský a Olomoucký kraj* [online]. Opava, 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://www.skip10.cz/files/granty/Granty_2019_SKIP10_podminky.pdf

²⁶ Financování z dotací EU. *Moravská zemská knihovna: METODICKÉ CENTRUM PRO VÝSTAVBU A REKONSTRUKCI KNIHOVEN* [online]. 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://mcvrk.mzk.cz/financovani/dotace-eu>

rychleji, pružněji reagují na současné potřeby a skutečnosti, ale rovněž lépe zrcadlí aktuální potřebu v daném místě.

Přestože hlavní zdroj financí pro knihovny putuje od zřizovatele, měla by se každá knihovna zaměřit na možnosti, které jí daná lokality nabízí, měla by chytnout příležitost za pačesy a stát se nezávislou institucí s pevnou podporou, o kterou se může opřít, a na kterou se může obrátit.

1.4 Public relations

„Kvalitní a účinný marketing je trvalou, nikdy nekončící činností.“²⁷

Přestože knihovna bude nabízet sebelepší služby, bude mít dostatek prostředků na svůj provoz, bude se moci pyšnit atraktivním prostředím a v ní samotné bude pracovat kvalifikovaný pracovník, ale nebude mít kvalitní PR, tak všechna vynaložená energie přijde v niveč, neboť nebude mít dostatečný a požadovaný dopad na uživatele. A proto je důležité mít podchycenou organizačně nejen samotné aktivity, ale současně si vytvořit i konkrétní a cílený marketingový plán např. pomocí metody VEMP²⁸.

²⁷ KOTLER, P. a K. L. KELLER. Marketing management. 12. vydání. Praha: Grada publishing, 2007. 814 s. ISBN 978-80-247-1359-5, s. 42.

²⁸ KNIGHT, Peter. *Vysoce efektivní marketingový plán: 15 kroků k úspěchu v podnikání*. Praha: Grada, 2007. Manažer. Marketing. ISBN 978-80-247-1999-3.

Obrázek č. 5 Vše začíná plánováním dle Foberové (zdroj: vlastní)

Knihovník v malých obcích se pro svou organizaci stává nejlepším, ale zároveň nejsilnějším prostředkem PR hned z několika důvodů. Obvykle totiž v malých knihovnách pracuje pouze jeden knihovník. Reklama, image knihovny, budování její pověsti a vztahy s veřejností stojí pouze na jedné osobě. Fakticky se může jednat o velkou výhodu, nedochází k vzájemnému ovlivňování druhými zaměstnanci, kolizí různorodých vizí, či k problémům na pracovišti. Ale zároveň dochází ke značnému přetěžování jednoho pracovníka vlivem kumulace funkcí, nejen, že musí zastat tradiční náplň práce, ale navíc se mu přidávají i další funkce – novinář, web master, fotograf, grafik. Samota, může být pro knihovníka i nevýhodou, neboť postrádá dostatečnou zpětnou vazbu, nové impulsy a nový pohled na danou věc.²⁹

Knihovny v malých obcích se snaží skrze aktivity oslovit, co možná nejvíce dalších uživatelů a stát se centrem kulturního dění v obci s potenciálem stát se *komunitní knihovnou*. Klíčem jsou však kvalitní základní služby a knihovník, který se stává vizitkou knihovny. A právě on se stává hnacím motorem knihovny, svým každodenním přístupem k práci i ke čtenářům, svým vystupováním, chováním, slušností, loajálností (jakým

²⁹ Zpětná vazba. *Průvodce personální psychologií* [online]. Brno [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/ff/js14/pers_psych/web/pages/08-zpetna-vazba.html

způsobem hovoří o své knihovně, zřizovateli i pověřené knihovně) a prezentací nejlépe buduje vztah knihovna-knihovník-uživatel. Úzký a pozitivní vztah vzniká nejen v samotném prostředí, ale důsledkem pospolitosti a vzájemné blízkosti, která panuje na vesnicích a malých městech.

Avšak všechny aktivity, služby a nadstandardní činnosti by měly odpovídat celkové strategii knihovny, jež by byla podřízena a vizi knihovníka. Měl by být daný jasný cíl, na jehož základě korigovat jednotlivé kroky k jeho dosahování. Cíl by měl odpovídat nejen možnostem knihovny, být dosažitelný a přiměřený, ale současně by měl reflektovat i problematiku dané lokality, měl by odpovídat potřebám uživatelům a jejich požadavkům.³⁰

Je nepřehledné množství nástrojů, jak propagovat činnost knihovny a dát vědět o ní široké veřejnosti. Je však dobré předem zvážit cílovou skupinu a pro ni zvolit vhodný nástroj. Ano, nic není důležitější, než jak se knihovník chová k návštěvníkům, jaký vztah si k nim vybuduje, jaký způsob komunikace, dle specifík uživatelů, volí, jakou důvěru si k nim vybuduje, neboť právě jejich názory stojí za tím, jakou image knihovna získá. Skrze názory na organizaci a dalším nevyhnutelným šíření mezi a napříč uživateli, si společnost tvoří svůj vlastní obrázek o dané knihovně, ať už pozitivní či negativní. Samotná knihovna a knihovník, může využít k ovlivnění pohledu na instituci další prostředky, avšak právě již zmíněný, je hlavním.³¹

Knihovna by měla dbát na dostatečně atraktivní propagaci skrze různé média, měla by je však volit s ohledem na cílovou skupinu. Což se na první pohled může zdát komplikované, neboť knihovna v malé obci se snaží oslovit celou vrstvu skupin – od malých dětí předškolního i školního věku, mládež, studenty, lidi v produktivním i postproduktivním věku, bez rozdílů na jejich pohlaví, povolání i sociální vrstvu. Každá skupina vyžaduje specifický přístup a jiný způsob komunikace a oslovení. Pro lidi v důchodovém věku budou vhodné tradiční a osvědčené metody – osobní přístup (přímý kontakt), či textové zprávy (v novinách, ve zpravodaji, nástěnky), jako další médium je

³⁰ SVOBODA, Václav, 2009. Public relations moderně a účinně. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2009. 239 s. ISBN 978-80-247-2866-7, s. 200.

³¹ *Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 59-66 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

možné zvolit tiskové a výroční zprávy. Presentovat svou činnost by však knihovny měly i internetovém prostředí, za samozřejmé jsou považovány vlastní webové stránky, profily na sociálních sítích (Facebook, Instagram aj.). Vše by navíc mělo být podtrhnuto skvělým grafickým zpracováním, atraktivními pozvánkami a plakáty na akce s vytříbeným textem.³²

Kvalitní PR text je podmíněn hned několika faktory. Výsledkem dodržení faktorů by měl být kýžený efekt – oslovení a zaujmutí cílové skupiny skrze právě její **respektování** (používat specifické jazykové prostředky pro danou cílovou skupinu). Text by měl působit **jazykově čistě** (bez gramatických a syntaktických chyb), díky slovním hříčkám a osobitému vtipu působit **nápaditě a originálně**. Avšak neměla by se v žádném případě vytratit **srozumitelnost** (známá terminologie, heslovité vyjádření), která podtrhuje **argument** (informace o produktu, konkrétnost, názornost,), vše souladu s **pravdivostí a slušností** (nesmí se lhát). Vysokou šanci zabodovat u cílové skupiny získá text díky doplnění **lidský faktor**, např. pomocí příběhu.

³² ŠICOVÁ, Petra. PR jako umění komunikace, prezentace a propagace: výsledky průzkumu v českých knihovnách v roce 2015. *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. 2016, 1, [cit. 2010-10-16]. ISSN 1805-4064. Dostupný z WWW: < <https://www.svkkl.cz/en/ctenar/clanek/618>>.

Obrázek č. 6 Ukázka plakátu na Noc s Andersenem (zdroj: vlastní)

Důležité však je být otevřen novým příležitostem a metodám, nelpět na starých prostředcích a využívat nové příležitosti. Je osvědčeno střídat prostor i čas publikování a způsob komunikace, jednoduše vyjít ze stereotypu a ze zajetých kolejích. A navíc pokud knihovna bude viděna a slyšena na nových nečekaných místech může oslovit pro ni nové potenciální lidi. Odpovědí na problematiku může být Guerilla Poetring (např. v rámci Dne poezie - 21. března) aneb *Partyzánské básnění v ulicích*. Knihovna se může prostřednictvím básní a skryté reklamy dostat až těsně pod kůži jednotlivým uživatelům. Může rovněž ve spolupráci s obdobnými knihovnami vydávat komunitní občasník, který by sdružoval spřátelené knihovny a prezentoval jejich činnost. Časopis by mohl být, buď vydáván zvlášť a distribuován přímo do schránek obyvatel vybraných obcí,

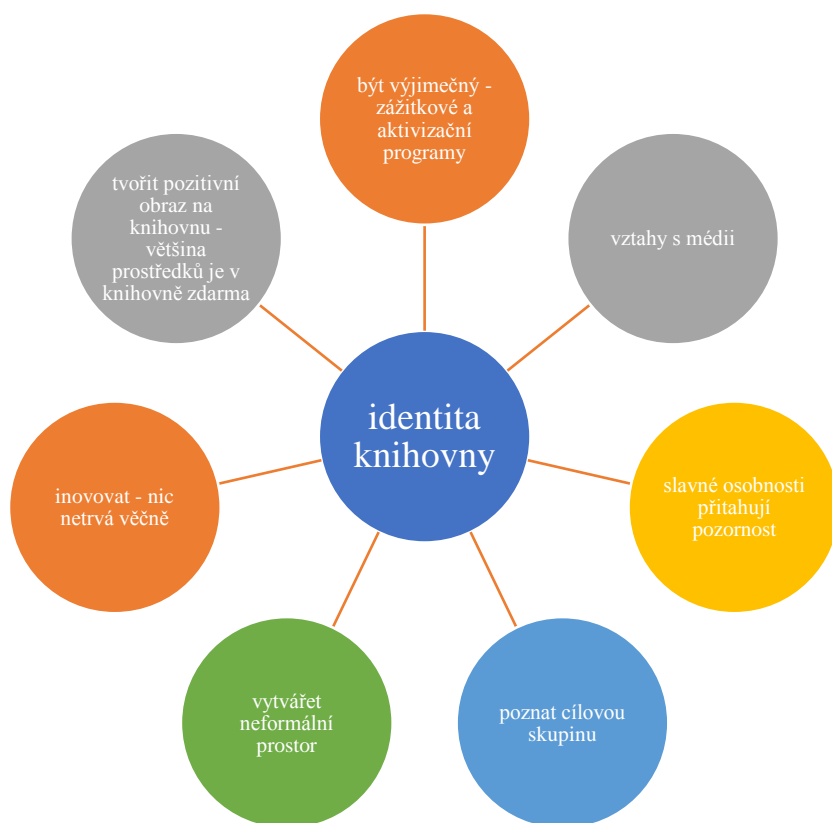
nebo by mohl být součástí příloh některých regionálních časopisů v OK např. *Krajánek*, který je vydáván přímo Olomouckým krajem.

Obrázek č. 7 Partyzánské básnění v ulicích (zdroj: vlastní)

Všechny cesty a nástroje by však měly vést k jedinému cíli k budování pozitivní image knihovny a příznivé akceptaci veřejností. Obrázek č.8 zobrazuje, jaké faktory ovlivňují pozitivní vnímání knihovny a její chod očima veřejnosti, což vede k posílení její identity.³³ Na hlediska je nezbytně nutné brát obrovský zřetel, neboť bez identity nemá šanci marketing a fundraising uspět.

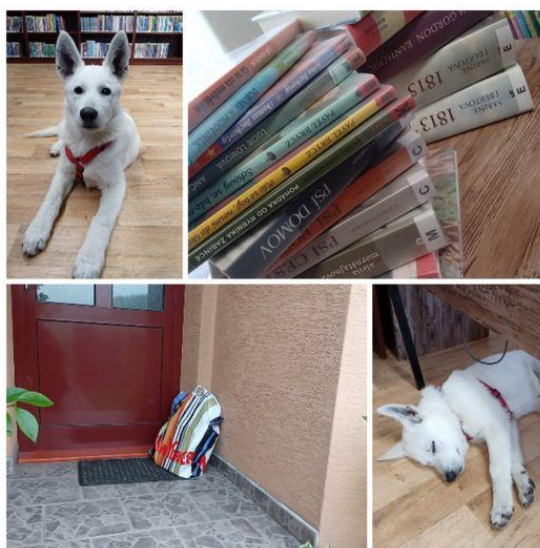
³³ BÁRTA, Luboš, 2013. Public relations & marketingová komunikace v obchodu s vínem. 1. vyd. Praha: Radix ve spolupráci s Business Institut, 2013. 463 s. ISBN 978-80-87573-07-5, s. 52.

Obrázek č. 8 Faktory ovlivňující identitu knihovny dle Foberové (zdroj: vlastní zpracování)

Knihovny nedisponují značnými finančními prostředky, chtějí-li se vrhnout do marketingu, musí si být jisté, že mohou nabídnout kvalitní službu – málokdo dává druhou šanci. Než se vůbec knihovna pustí do marketingu, musí si být jistá, že nabízí kvalitu a až poté volit vhodné prostředky. Pokud knihovna přidá na své hodnotě s marketingovým příběhem podložený směřodatnou koncepcí, na základě čehož může probíhat vyhodnocování a kontrola, tak knihovna na trhu uspěje.³⁴

³⁴ *Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 76-78 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

Obrázek 9 Vzorový facebookový příspěvek s příběhem – Donáška knih v době uzavření knihoven
(zdroj: vlastní)

1.5 Prostory knihoven

Chceme-li, aby se uživatelé rádi vraceli do knihoven, musíme zabezpečit, aby prostředí, ve kterém dobrovolně tráví svůj čas, splňovalo určité zásady a všeobecné očekávání. V malých knihovnách však může vyvstat několik problémů týkající se vlastních prostor. Většina malých knihoven nedisponuje vlastní budovou, ale je součástí víceúčelových budov – OÚ, škola, společenské centrum aj. institucí, ale naopak zmíněné negativum může využít ve svůj prospěch a přetavit jej ve výhodu.

Sdílením společných prostor, může využít k propagaci knihovny a k reklamě. Zároveň blízkost těchto institucí, může pozitivně ovlivnit vzájemnou spolupráci. Samotné prostory knihovny musejí nejen uspokojit potřeby, ale rovněž i něčím překvapit a předčít očekávání, jež je od knihoven očekáváno. Měla by si najít svůj vlastní netradiční koncept, díky kterému by cílila na konkrétní obyvatele a jejich potřeby. Pro vyřešení základní problematiky rekonstrukce či přestavby knihoven mohou být dokumenty: *Metodický pokyn pro postupy rekonstrukce knihoven*³⁵ či v *Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci*

³⁵ DOSTÁLOVÁ, Lenka – KRATOCHVÍLOVÁ, Monika. *Metodický pokyn pro postupy rekonstrukce knihoven*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2020. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://invenio.nusl.cz/record/432048?ln=cs/>>

a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi na území České republiky³⁶. Principiálně se lze řídit i obecně aplikovanými zásadami.

5P knihovny dle Ladislava Kurky:

- Přívětivá, hlavně pro uživatele (knihovna je přívětivá rozmístěním jednotlivých místností a studoven, má rozmanitý knihovní fond, patří sem i pestré služby pro uživatele, druhy občerstvení, různé typy mobiliáře).
- Pohodlná pro zaměstnance (možnost kontroly uživatelů, centrální výpůjční katalog, technické vybavení).
- Příznivá pro fondy (prostory pro rozšíření fondů bez většího zásahu do prostoru, klimatické podmínky pro ochranu fondu, přehlednost uložení).
- Působivá zevnějškem i interiérem (vzhled interiéru, vybavenost studoven).
- Přístupná (vhodně umístěná pro uživatele, bezbariérovost).³⁷

Avšak chce-li knihovna vyčnívat a být jedinečnou, měla by vsadit na vlastní kreativitu a potenciál. Měla by vyslyšet hlasy z řad uživatelů, nabídnout dostatek prostoru, odpočinkových zón, ale také i vybudovat zázemí, díky kterému by došlo k umocnění dojmu z kulturních a vzdělávacích aktivit. Knihovna by měla vytvořit prostředí, které lze maximálně využít nejen při výpůjčních službách, ale i při uskutečňování nadstandardní činnosti knihoven. Neboť právě programy jsou schopny přilákat nové potenciální uživatele.

V první kapitole je poukázáno, že pokud chce být knihovna opravdu dobrou, tak ve skutečnosti se za kýženým cílem skrývá mnoho „neviditelné“ práce, která spočívá především v plánování, organizování a vyhodnocování, napříč celým spektrem podmiňujících faktorů. Knihovny v malých obcích jsou zasazeny do historického kontextu. Jsou formulovány a osvětleny faktory, které mají vliv na tvorbu vnímání

³⁶ ATELIER ATREA. *Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven zřizovaných a/nebo provozovaných obcemi na území České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2012 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Doporuceni_Vystavba_07_05_2012DEF.pdf

³⁷ KURKA, Ladislav. *Architektura knihoven*. 1. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2011. 86, 7 s. ISBN 978-80-85851-20-5.

knihovny pozitivním pohledem, který vzniká právě díky intenzivní nabídce smysluplného trávení volného času a nabídkou kvalitních služeb, která může být omezená výší financí. Avšak na konkrétních příkladech jsou předvedeny možnosti, jakými způsoby může knihovna získat prostředky pro svůj rozvoj. Je zdůrazněno, že veškerá aktivita v knihovně podléhá určité strategii, jež by měla odpovídat nejen konkrétní náplni akcí, nabídce knih, uzpůsobení prostor knihovny a jeho designu, ale rovněž i prezentaci skrze média. Zároveň je však analyzována hodnotící metoda Benchmarkingu knihoven, která může stanovit limitující faktory, ale i silné stránky knihoven, které se do projektu zapojí. Což může vést k rozvoji nejen sekundárních složek, ale především k primárním.

2 Osobnost knihovníka v malých knihovnách

V malých knihovnách ve většině případů působí neprofesionální knihovníci (půjčovní doba knihovny nepřekračuje 15 hodin týdně na 1 pracovní úvazek), v důsledku čehož vyplývá, že dobrovolní knihovníci nevnímají působení v knihovně jako svou pracovní povinnost, rovněž jí ani není, neboť k tomuto „povolání“ dále přidružují své hlavní zaměstnání, studium případně jsou již v důchodovém věku.

Pro mnohé knihovníky se práce v těchto institucích stává obrovským koníčkem, který je naplňuje. Avšak s ohledem, že se jedná o práci ve službách, tak činnost v oboru knihovnictví a povolání v oboru není určeno pro kohokoliv. Jedinci musejí mít pro práci s lidmi předpoklady a rozvíjet své schopnosti, dovednosti a znalosti. Měli by znát své slabé stránky pracovat na nich a posilovat je, neustále prahnout po novinkách v oboru a zakomponovávat je do provozu knihoven, a především vynikat v komunikaci, s čímž souvisí, že by měli mít perfektně zvládnuté zákonitosti verbální i neverbální komunikace.

Knihovník by proto měl zvládnout nejen psychologii lidské osobnosti, ale rovněž by měl bezpečně znát svou knihovnu, měl by rozpoznat její limity, ale současně i její možnosti, které by vedly k uspokojení potřeb jedince.

2.1 Profesní kompetence

Vezmeme-li v potaz, že malých knihovnách pracuje obvykle pouze jeden knihovník, a většinou na částečný, mnohdy ani ne poloviční, úvazek, tak se mu důsledkem situace kumulují množství funkcí, které musí zastat, chce-li, aby knihovna splňovala předpoklady moderního místa, ve kterém se poji několik služeb na vysoké úrovni.

Předpokladem k naplnění očekávání je dostatečně pevná základna znalostí z oboru knihovnictví. Mnozí neprofesionální knihovníci – zcela mimo obor jsou mnohdy hozeni do vody rovnými nohama. Oporou v neočekávaných i běžných situacích jim může být metodik z pověřené knihovny (knihovna zastávající regionální funkci), jež je do problematiky knihovnictví může zasvětit. Metodik se pro ně stává určitým mentorem, učitelem a rádcem, který je snaží provázet po strastiplných cestách. Časem a hlavně díky knihovnické praxi, která je nejlepším učitelem, se může z neprofesionálního knihovníka

stát, zkušený odborník, který se perfektně orientuje v daném oboru a je znalý problematiky, přestože neměl úplně optimální podmínky.³⁸

Dalším nástrojem pro získání jistoty v tomto povolání může být účast na metodických poradách organizované pověřenou knihovnou, kde probíhá řešení lokálních problémů, ale dochází i ke sdílení zkušeností obdobných knihoven. Nápomocno může být i absolvování vzdělávacích kurzů pořádaných krajskou knihovnou, v našem případě Vědeckou knihovnou v Olomouci. Kurzy jsou realizovány, jak osobně v přednáškovém sále, tak se i vlivem pandemické služby přesunuly do virtuálního prostředí, kde se uskutečňují díky platformě Google Meet a Zoom. Díky čemuž je rovněž možné bezplatně absolvovat 8 hodin vzdělávacích aktivit (pro neprofesionálního knihovníka), doporučených *Standardem pro dobrou knihovnu*.³⁹ V důsledku může nově nabitá informace z kurzů, které podléhají trendům a zrcadlí soudobou problematiku knihoven, uplatnit a aplikovat v praxi. Další možnost, jak získat odborné znalosti a prohloubit své dovednosti může být i úspěšné absolvování Knihovnického minima, které je však zpoplatněno.⁴⁰

Pro knihovníky z malých knihoven je však důležité, mimo teoretické základny, zvládnout i praktické záležitosti, týkající se každodenního chodu knihoven – obsluha počítače, s čímž souvisí i dovednost zvládnutí automatizovaného výpůjčního systému, orientace v programu a jeho maximálního využití, s ohledem na potřeby uživatelů. Mnozí z nás schopnost ovládat AVS mohou považovat za samozřejmost, avšak důsledkem, že o práci v malých knihovnách není moc velký zájem, tak činnost vykonávají knihovníci staršího věku, kteří nemusejí být příliš otevření technologiím, a proto je nezbytně nutné je dostatečně motivovat k implementaci technologií a ukázat jim, že moderní technologie jsou zde pro ně a mohou jim být nápomocni. Vlivem implementací technologií

³⁸ Přednáška Jaroslavy Starcové: *Metodik2013: anbe „co má dělat správný metodik právě teď“* ve Vyškově, 5. -6. 6. 2013. Dostupné: https://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-verejnych-knihoven/dokumenty/workshop-2013/metodik_2013.pdf/at_download/file

³⁹ *Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřízenými a/nebo provozovanými a kraji na území České republiky*. 2. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2013. ISBN 978-80-7050-628-8.

⁴⁰ Vzdělávání knihovníků. *Vědecká knihovna v Olomouci* [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/vzdelavani-knihovniku>

do běžného provozu by knihovna nestagnovala a posouvala se kupředu a by také nabídnout standard v podobě on-line katalogu.⁴¹

S ovládnutím počítače souvisí i schopnost zpracovat roční statistiku, a právě díky specializovanému programu, může být hotová v řádu desítek minut, nikoliv hodin. Počítač může usnadnit a zatraktivnit pozvánky a plakáty na akce, které mohou přilákat nové uživatele do řad knihoven.

Klíčem se stává praxe. Právě díky praxi si může potrérovat a prohloubit organizační dovednosti, v nečekaných situacích musí pružně reagovat, k čemuž mu dopomohou právě teoretické znalosti, ale současně propojené s praxí.⁴² Měl by se orientovat ve své knihovně, která by rovněž měla být přehledně členěná do sekcí, v nichž by měly být logicky a systematicky řazeny knihy. Neboť právě díky perfektní znalosti své knihovny, ví, co může nebo nemůže nabídnout, případně, kde hledat další informace nebo způsoby, jak docílit spokojenosti uživatelů – odpovědí může být Meziknihovní výpůjční systém či Mezinárodní meziknihovní výpůjční systém.⁴³

Otázkou však může být i nadužívání služby. Sice není zpoplatněna (hradí se pouze doprava), ale vlivem toho, že se knihovník naladí na obdobnou notu jako čtenář, pozná jeho zájmy a preference, následně je zhodnotí, tak může díky vlastnímu nákupu knih do kmenového fondu uspokojovat potřeby zcela přirozeně bez vložení třetí strany. Knihovník by se měl orientovat nejen v literatuře a na trhu knih, ale měl by především zohledňovat poptávku v dané lokalitě, která může být od celostátního měřítka rozdílná.⁴⁴

Současně by se však neměl knihovník v malé knihovně soustředit pouze na odbornou stránku, neboť jeho práce spočívá v nabízení služeb. Základem je tedy práce s lidmi, ve které by měl upřednostňovat lidský a přirozený přístup, podpořený

⁴¹ GEC, Tomáš. Systémy veřejných knihoven – jejich ustavení a možnosti dalšího směřování: Jaké jsou důvody vytvoření systému knihoven? *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. Kladno, 2019, **2019**(3.) [cit. 2021-04-23]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <https://www.svkkk.cz/en/ctenar/clanek/2245>

⁴² VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8, s. 79.

⁴³ GEC, Tomáš. Systémy veřejných knihoven – jejich ustavení a možnosti dalšího směřování: Jaké jsou důvody vytvoření systému knihoven? *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. Kladno, 2019, **2019**(3.) [cit. 2021-04-23]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <https://www.svkkk.cz/en/ctenar/clanek/2245>

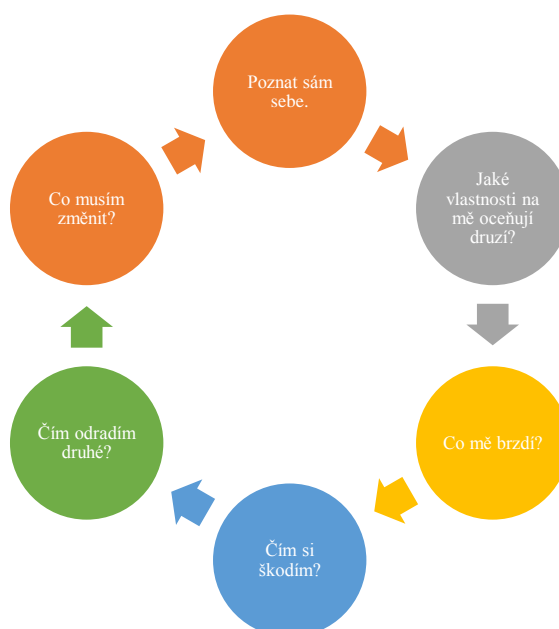
⁴⁴ *Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 49-58 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

pedagogickými a psychologickými zásadami, jež mohou být jen zesíleny osobnostními rysy daného knihovníka.

2.2 Osobnostní kompetence

Knihovníci jsou obecně vnímáni jako šedé myšky, které sedí mlčky někde v koutě a čekají až přijde jejich příležitost, či až si jich někdo všimne. Ve skutečnosti by však kvalitní knihovník měl být otevřený, optimistický, přátelský, vstřícný, usměvavý... Měl by jednoduše vyzařovat pozitivní energii, která by uživatele nabíla a dostala ho v dobrém slova smyslu „do kolen“.⁴⁵

Je však důležité si zachovávat svou přirozenost a respektovat své vlohy, každý člověk nemůže dělat tuto práci, neboť pro ni jednoduše nebyl stvořen, a to že jedinec miluje knihy, neznamená, že bude dobrým knihovníkem. Jednoduše musí mít určité předpoklady, se kterými se narodí, a které současně může posilovat a stát se zdravě sebevědomím jedincem. Proces, jak dosáhnout a posílit svou sebedůvěru zobrazuje obrázek č.10.

Obrázek č.10 Jak posilovat své sebevědomí dle Foberové (zdroj: vlastní)

⁴⁵ KOPŘIVA, Karel, 2013. Lidský vztah jako součást profese. Vyd. 7., V Portálu 6. Praha: Portál, 147 s. ISBN 978-80-262-0528-9, s. 109-117.

Knihovník každý den pracuje s lidmi, proto je pro něj nezbytně nutné, co vyzařuje, jak se chová, neboť tím neprezentuje jen sám sebe, ale stává se vizitkou i dané knihovny. Uživatele cíleně či nikoliv ovlivňuje natolik, že rozhoduje, zda se návštěvník vrátí či nikoliv. Knihovník by se měl být schopen ovládnout a mít předpoklady se stát mistrem v komunikaci.

2.3 Efektivní komunikace ve službách

Jednou z klíčových kompetencí knihovníka je, jak dostatečně zvládá nebo nezvládá komunikaci s uživateli, a jakým způsobem prezentuje samotnou knihovnu. Musí zvládnout být nejen dobrým posluchačem, ale i rádcem, protože mnohdy ani sám čtenář netuší, co přesně hledá. V centru pozornosti by měl být vždy uživatel s cílem vybudování pozitivní zkušenosti a trumfnutí jeho představ a očekávání.

Komunikačním prostředkem pro knihovníka a okolního prostředí je jeho osobní image. Image se tvoří na základě spojení vnitřních a vnějších předpokladů jedince, která se však tvoří v očích sledovaných ne sledovaného – může lišit od toho, jak vnímá knihovník sám sebe a čemu odpovídají jeho osobnostní vlastnosti, ale současně se liší i v očích těch, kteří knihovníka posuzují.⁴⁶

Člověk je povrchní bytost a soudí dle svého prvního dojmu a nechá se tak unést „*Haló efektem*“. Jakkoliv se důležitost úprava zevnějšku může jevit lacině, tak pečovat o sebe – o svůj vzhled, oblečení, účes, parfém, ale rovněž dbát i na vytříbené chování, etiketu, rétoriku, mimiku a gestikulace, tak výsledný obal může podtrhnout, a ještě více umocnit vnitřní obsah schránky a podpořit pozitivní pohled na knihovníka, ale i na knihovnu samotnou.⁴⁷ Ruku v ruce se nese i neverbální a verbální komunikace knihovníka. Měly by být opět v souladu navzájem se doplňovat a souznít. Přestože nemluvíme, tak jsou k uživatelům vysílány signály, které se snaží rozklíčovat a na jehož základě opět dokáží uživatelé škatulkovat. Zároveň touto formou předáváme většinu

⁴⁶ Přednáška Libuše Foberové: Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven v Moravské zemské knihovně v Brně, 28. 5. 2015. Dostupné: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/foberova_-_komunikace.pdf

⁴⁷ FOBEROVÁ, Libuše. *Knihovník, knihovna, komunikace. Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna, 2014. ISBN 978-80-7054-206-4, s. 56.

sdělení, proto je důležité znát zákonitosti nonverbální komunikace a využívat je v náš prospěch. Výsledkem, můžeme doladit verbální přímou komunikace a umocnit celkový dojem. Avšak je nezbytně nutné se vyvarovat hraní rolí, přijat sám sebe a kultivovaně se sebezprezentovat a dát možnost zazářit a vyniknout našim přednostem.⁴⁸

Základem efektivní komunikace je přizpůsobit způsob komunikace mezi danými subjekty (knihovníkem a uživatelem). Rozlišovat a uzpůsobovat mluvu – hlasitost, tempo, volbu terminologie, tak aby byla srozumitelná pro děti, ale zároveň se být schopen překlenout přes možné generační překážky a obstojně komunikovat se seniory, věnovat jim svůj čas a pozornost, neboť mnohdy právě jim chybí sociální kontakt.⁴⁹ Bez rozdílů věku, pohlaví či národnosti je důležité, aby se čtenáři cítili v knihovně příjemně a dobře, protože budou mít další důvod a pohnutku se vracet, aby si opět vyvolaly líbivé emoce.

Na první pohled by se mohlo zdát, že styčným bodem je výpůjční pult, u kterého je možné uplatnit sílu osobnosti, a u kterého zároveň probíhá formování prvního dojmu, avšak rozvojem technologií a komunikačních kanálů, se část komunikace přesunula i do virtuálního prostředí. Ve virtuálním prostředí rovněž platí pravidla a určité zásady – slušnosti, ohleduplnosti, taktnosti aj..⁵⁰

⁴⁸ FOBEROVÁ, Libuše. Efektivní komunikace ve službách – 3. díl. Duha: Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy. [online]. 2013, 27(3) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/efektivni-komunikace-ve-sluzbach-3-dil>

⁴⁹ FOBEROVÁ, Libuše. *Knihovník, knihovna, komunikace. Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna, 2014. ISBN 978-80-7054-206-4, s. 74.

⁵⁰ FOBEROVÁ, Libuše. Efektivní komunikace ve službách – 3. díl. Duha: Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy. [online]. 2013, 27(3) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/efektivni-komunikace-ve-sluzbach-3-dil>

Obrázek č. 11 Zásady komunikace knihovníka se čtenářem dle Foberové (zdroj: vlastní)

Z knihovníka se může stát vrba, která naslouchá starším spoluobčanům, může se stát parťákem a kamarádem pro děti, či odborníkem v dané profesi pro dospělé, ale jen on sám rozhoduje, jakým způsobem bude vnímán okolím, a jak jej okolí přijme. Proto by se měl maximálně snažit, aby nevznikaly komunikační šumy a o překlenutí možných bariér.

Druhá kapitola poukázala na osobnost knihovníka a jeho předpoklady pro kvalitní vykonávání jeho profese. Byly determinovány složky osobnosti knihovníka, které mají vliv na jeho výkon ve funkci. Jako hlavní ukazatel jsou vnímány profesní kompetence. Vzdělání, vzdělávání, rekvalifikační kurzy, semináře, workshopy (součástí akreditovaných i neakreditovaných kurzů) mají velký potenciál rozvinout přirozené vlohy (komunikační přednosti, pozitivní přístup, optimismu, otevřenost aj.´) knihovníka nejen v malých obcích. Limitujícím faktorem mohou být vnímány technologie, neboť knihovnice v obcích (mnohdy postaršího věku) nejsou s technologiemi ztotožněné, avšak bylo navrženo řešení, jak zabránit nedostatkům, ať už v podobě konzultace s metodiky či účastí na školeních.

3 Výchova a formování uživatelů pomocí inovačních postupů

Knihovny již nejsou pouze výpůjčním místem a bodem, jak ve městech, tak i v obcích. V malých obcích mnohokrát zaštiťují jediné možné kulturní vyžití, které si klade cíle poměrně vysoko – uspokojit co možná nejširší spektrum obyvatel dané obce bez rozdílů na jejich, věk, pohlaví, vzdělání, původ..., že se z knihoven stalo komunitní a multifunkční centrum přirozeně vyplynulo ze situace, neboť se musely přizpůsobit vývoji společnosti, reflektovat změny, reagovat na ně a implementovat je do běžného provozu.

Dnes knihovník nemůže jen pasivně sedět u výpůjčního pultíku a smutně vyhlížet uživatele knihovny, musí aktivně vystupovat a působit na možné nové čtenáře. Vyhledávat skupiny různorodých generací a jim uzpůsobovat program a nabídku služeb, reagovat na poptávku, ale především tvořit nápadité a kreativní programy a projekty, které by oslovily a zaujaly obyvatele dané obce a přilákaly je do knihovny. Dle Vášové mohou být pro skupinovou práci se čtenáři voleny několik druhů metod, během programu se může použít několik druhů metod, což je s ohledem na pestrost žádáno, avšak je nutné dbát pozornost, aby nedošlo k potlačení hlavní myšlenky a vzdělávacího cíle na úkor metod. Důležité je soustředit se na kvalitu, nikoliv kvantitu.⁵¹

Obrázek č. 12 Exkurze do Pevnosti poznání v Olomouci (zdroj: vlastní)

⁵¹ VÁŠOVÁ, L. *Čtenáři a uživatelé informací: Základy psychologie a pedagogiky čtenáře*; Učební text. Univerzita Karlova v Praze, Státní pedagogické nakladatelství, Praha: 1980; č. publikace: 1011–1098. ISBN neuvedeno, s. 125-136.

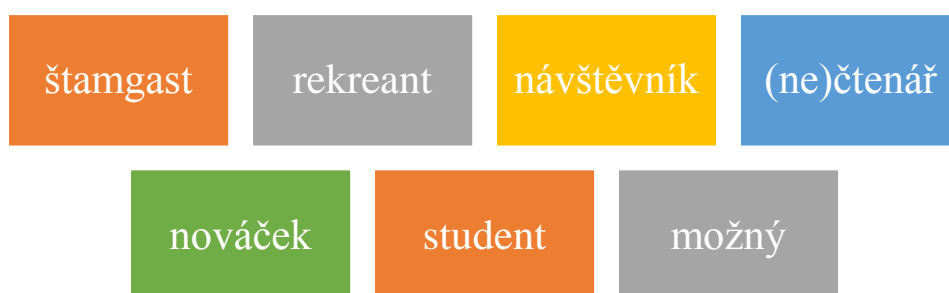

Obrázek č. 13 Metody, využívané v knihovnách dle Vášové (zdroj: vlastní)

Knihovník by neměl mít pouze odborné dovednosti a znalosti z oblasti knihovnictví, nestačí, aby perfektně ovládal způsoby komunikace, ale rovněž by měl být i do jisté míry zdatným pedagogem, psychologem, moderátorem, ale i hercem. Aby dokázal zaujmout a zabodovat u návštěvníků knihovny na tolik, aby se vrátili zpět. Měl by mít určité poznatky, jakými vývojovými fázemi člověk prochází, a jaké strasti či problémy mohou na jednotlivých stupních vývoje nastat. Měl by porozumět psychologii jedince, s čímž souvisí i určitá emoční inteligence knihovníka, znát proces učení jeho druhy a zákonitosti. Nejlépe vše aplikovat dle pedagogických zásad, což by mělo vést k vědomému a cílevědomému formování a ovlivňování jedince napříč celým jeho životem.⁵²

⁵² VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-85866-07-2.

Na základě těchto znalostí, je žádoucí, aby knihovník, přistupoval ke každé osobě, jež do knihovny zavítá vždy s respektem a ohledem na jeho věk, potřeby, zájmy, preference, limity (poruchy učení, handicap), dosažený stupeň vzdělání, obor působení a osobnostní rysy.⁵³ Ale i přesto, že se dané osoby liší, lze je dle Foberové rozdělit do typologie dle využívání služeb.⁵⁴

Obrázek č. 14 Typologie uživatelů dle využívání služeb dle Foberové 2014 (zdroj: vlastní)

Za předpokladu, že velice dobře poznáme své uživatele, tak můžeme vytvořit program a uzpůsobovat chod knihovny tak, aby měla co největší dopad a shledala se, s co možná největší odezvou.

Cestou k posilování image knihovny, získávání nových čtenářů a budování pozitivních čtenářských návyků s cílem zvyšování čtenářské, ale i digitální gramotnost, může být právě pořádání kulturních a vzdělávacích aktivit.

Sice programy můžeme řadit mezi sekundární služby knihoven, ale dnes jsou de facto součástí každé **dobré** knihovny, která má zájem o své obyvatele, čtenáře a uživatele. Při implementaci jakéhokoliv programu je důležité nalézt cílovou skupinu a budovat s nimi vztah. Je vhodné, aby knihovna navázala spolupráci s příslušnými školami v místě a byla v jejich vzájemném souladu a harmonii. Což může jednoduše naplnit díky seznámení s příslušným RVP a ŠVP škol v dané obci. Výsledkem by bylo

⁵³ GILLERNOVÁ, I. Sociální dovednosti jako součást profesní kompetence učitele. *Pedagogická orientace* 2003, č. 2, s. 83-94. ISSN 1211-4669, s. 89-92.

⁵⁴ FOBEROVÁ, Libuše. *Knihovník, knihovna, komunikace. Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven*. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna, 2014. ISBN 978-80-7054-206-4, s. 70-71.

vytvoření programu, který by notoval nejen ŠVP, ale rovněž by i souzněl s vizí knihovny. Programy, jež by se žáci a studenti „povinně“ museli účastnit, by měly být natolik atraktivní, kreativní a nápadité, aby žáky a studenty pobídly k dobrovolnému trávení volného času v knihovně. Zmíněný aspekt je důležitý, neboť se stává rozhodujícím k posilování klíčových kompetencí.⁵⁵

Obrázek č. 15 Aktivizační program v knihovně pro MŠ (zdroj: vlastní)

Mimo cílenou spolupráci mezi knihovnou a školami je vhodné, aby se knihovna zaměřila na aktivity pro širokou veřejnost a uspokojila tak poptávku. Při tvorbě vzdělávacích a kulturních programů je však nutné zohledňovat několik faktorů.⁵⁶

⁵⁵ VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-85866-07-2.

⁵⁶ SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

Obrázek č. 16 Faktory ovlivňující tvorbu vzdělávacích programů (zdroj: vlastní)

Ukazatele, jež jsou zahrnuty v obrázku č. 16, mohou být nápomocny a mohou zacelit pomyslné mezery, současně jsou i vodítkem, na co by se knihovník měl zaměřit, a co nesmí při plánování obdobných aktivit opomenout.

Knihovník by všemi aktivitami měl směřovat nejen k naplnění požadovaného specifického cíle jednotlivých programů, ale pojetím těchto aktivit by mělo být vytvoření lásky a respektu ke knihám, ale i k vybudování pozitivního pohledu k četbě samotné. Uživatel a návštěvník by měl pochopit funkce četby, a porozumět jejím účinkům na jedince. A být ji schopen v budoucnu naplno využít. Obrázek č. 17 zobrazuje pozitivní vliv četby na jedince.

Obrázek č. 17 Působení s účinky četby dle Vášové⁵⁷ (zdroj: vlastní)

Všechny programy bez rozdílů ve svých charakterech a zaměření by však měly mít odborný pedagogický základ, neboť zde vstupuje knihovník do role ne učitele, ale spíše mentora a průvodce. Je návštěvníkům nápomocen a odborně vede daný program. Je vítáno, aby si knihovníci vyměňovali své zkušenosti, sdíleli nápady a podporovali dobrou praxi. Mohou čerpat nejen z osobních návštěv, konzultací, ale bylo vydáno i několik odborných publikací či vznikly odborné články, na kterých spolupracovali nejen knihovníci, ale i pedagogové a psychologové. Příručky přispívají ke sdílení informací a prohlubování poznatků, ale zároveň dávají určitý návod pro knihovny, které nevědí, jak implementovat a realizovat daný program v jejich knihovně.⁵⁸

3.1 Noc s Andersenem

Noc s Andersenem (NSA) je jedinečná akce, která nemá ve světě obdoby. Prvotní podnět vzešel roce 2000 z uherskohradišťské knihovny, kde se na dětském oddělení uskutečnilo první nocování. Princip a hlavní myšlenky NSA se dále po České republice

⁵⁷ VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-85866-07-2, s. 59.

⁵⁸ *Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 59-66 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

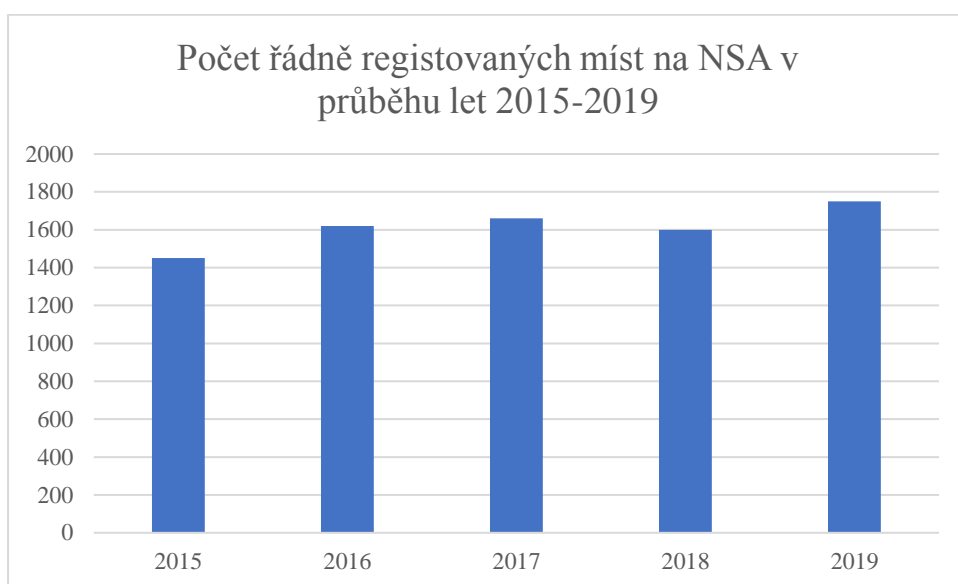
šířily skrz konference, přednášky a články, za kterými stál především Klub dětských knihoven SKIP. A právě díky rozšíření povědomí o NSA, se začalo nocování v knihovnách realizovat nejen na české půdě, ale rovněž i u sousedských států – Slovenko, Polsko, Německo. K celosvětovému rozšíření projektu přispěla i prezentace na stánku *IFLA* (Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí) během konference, kde o ni byl velký zájem a sklidila obrovský úspěch. Myšlenka nocování v knihovnách se i díky mezinárodní prezentaci rozšířila do všech koutů světa a nyní se koná v Austrálii, Chorvatsku, Dánsku, ve Slovinsku, na Ukrajině a na Novém Zélandě, v Bulharsku, Srbsku, Makedonii, Izraeli, Banátu, Řecku, v SA, Keni, ve Francii, ve Finsku, Velké Británii, v USA, v Kanadě...⁵⁹

Zapojená místa, se dají reflektovat díky tiskovým zprávám, které jsou zpracovány na základě registračního formuláře. Akce se pevně neváže nejen na státní hranice (ČR, Evropa, Zámoří...), ale současně se nepojí ani na instituci, která ji realizuje. Akce vznikla v knihovně a knihovny (obecní, místní, městské, krajské, vědecké, fakultní, univerzitní i farní) v organizaci NSA převládají, tak se dle registračního formuláře realizuje i ve všech typech škol (MŠ, ZŠ, SŠ, Gymnázia, VŠ), v institucích zaměřujících se na volný čas (SVC, DDM, klubovny, v rodinných a kulturních center, v pionýrských oddílech), ale i v dalších institucích (domy dětí, muzeích, v nemocnici, v domovech pro seniory, v ZOO, u hasičů). Spojnicí napříč všemi organizacemi a všemi státy, které pořádají NSA, je snaha užít si noční napínavé dobrodružství.⁶⁰

Na základě tiskových zpráv z let 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 byl zpracován graf č.1, který zaznamenává počet řádně registrovaných míst, ve kterých se konala NSA. Z grafu mimo rok 2018, kdy byl nepatrný pokles, lze vyčíst, že zájem o akci má vzestupnou tendenci. Pokračující trend se dal očekávat i v následujícím roce 2020, ale díky pandemické situaci a vládním nařízením, které omezily organizování obdobných hromadných aktivit, bylo na mnoha místech nocování zrušeno, nebo přesunuto. Rok 2020, nebyl do grafu zahrnut z důvodu, že by výsledky mohly být zkresleny.

⁵⁹ SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ a KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA. O projektu. *Noc s Andersenem* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

⁶⁰ SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY a KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA, 2019. Tisková zpráva *Noci s Andersenem 2019* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/ke-stazeni.html>

Graf č.1 Počet řádně registrovaných míst na pořádání NSA v průběhu let 2015-2019 (zdroj: vlastní)

Nesmí být opomenuto zmínit, že na organizaci akce se podílí nespočet lidí, bez ohledu na své povolání, v kreativité jim nikdo neklade meze, a proto se nebojí do svých programů aktivně zapojit ilustrátory, nakladatele, spisovatele, primátory a starosty, ale zároveň díky velké popularitě akce a podpory Klubu dětských knihoven SKIP ČR, se do projektu pravidelně zapojuje dánské velvyslanectví.⁶¹

Máme-li se zaměřit na konkrétní téma, tak nosnou myšlenku si knihovny a jiné organizace stanovují sami. Mohou však využít témat, jež stanoví SKIP pro daný rok, témata jsou vybírány úmyslně vždy s ohledem na jubilejní výročí, příkladem může být rok 2019: *Andersen známý-neznámý*, 70. výročí nakladatelství Albatros, jubilanti (E. Petiška-1924, E. Stará-1969, Petr Sís 1949). Témata jsou však nepovinná a dobrovolná, stejně jako termín akce. Je sice předem oznámen (pohybuje se vždy okolo výročí narození H. Ch. Andersena), avšak není nezbytně nutné jej dodržet, každá organizace si jej může přizpůsobit.

Program a konkrétní náplň činností se odvíjí od zvoleného tématu. Vzniká nepřehledné množství originálních aktivit, avšak pojítka můžeme nalézt v pohádkovém dobrodružství, jež svou inspiraci našlo na stránkách knih. Vysoc aktivizační programy

⁶¹ HOUŠKOVÁ, Zlata. Příprava Noci s Andersenem. Časopis pro čtenářskou veřejnost. Grand Biblio, 2009, 3(4), 27. ISSN 1802-3320.

vedou ke sdílení radosti ze čtení, prohlubování mezilidských vztahů a mají velký sociální přesah.

Díky vzájemné spolupráci a kooperaci NK ČR, ČVUT a na podnět Mgr. Zlaty Houškové vznikla elektronická konference – *Andersen*. Pro konferenci je sice nutné se registrovat, ale je otevřená všem nadšencům pro NSA. Zde dochází ke sdílení zkušeností, tipů, fotografií, osvědčených praktik, výsledkem je, že nabízí nepřebornou zásobu inspirace pro vlastní činnost.⁶² Dalším důkazem o participaci a spolupráci je i *Báseň oslavná o Noci a Hansi Christianu Andersenovi*, jež vznikla díky společnému chatování v průběhu noci dětí v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku.

*V knihovně v Týništi
zatím nikdo nepišť.
Tady je noc velmi čilá
všecka děcka jsou tu milá.
Andersen byl hodný pán,
který krásné knížky psal.
Kdyby v Týništi tak byl
hned by se k nám připojil.
(Týniště nad Orlicí)⁶³*

⁶² SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ a KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA. O projektu. *Noc s Andersenem* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

⁶³ *Báseň oslavná o Hansi Christianu Andersenovi*. *Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana* [online]. Uherské Hradiště, 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.knihovnabbb.cz/cz/node/954>

Obrázek č. 18 Malování světlem v rámci NSA (zdroj: vlastní)

3.2 Bookstart – s knížkou do života

Navzdory tomu, že NSA je vhodná pro děti nebo pro lidi, kteří již získali určitou zkušenost s knihou, zaujali vůči ní určitý postoj a navázali vztah, tak projekt *Bookstart – s knížkou do života*, je zaměřen na specifickou cílovou skupinu – malé novorozené děti a děti předškolního věku (0-3let). U cílové skupiny si projekt klade za cíl podílet se na socializaci, citovém, vzdělávacím a kreativním rozvoji jedince.⁶⁴

Přínosem implementace projektu do činnosti knihovny je zlepšení, prohloubení a vybudování vztahu ke knize, s čímž úzce souvisí i rozvoj představivosti, kreativity a snaha podpořit rozvoj verbálních dovedností a schopností. Naplnění hlavního cíle vede přes rodiče, kteří díky pomoci knihovníků jejich odborné a metodické pomoci mohou vést rodiče k porozumění a pochopení významu tvorby pozitivních čtenářských návyků, které se stanou odrazovým můstkem pro další vzdělávání. Zároveň však motivují rodiče, aby s dětmi trávili již od útlého věku svůj volný čas nad knihou. Úkolem knihovníků je pomoc při výběru knih (dle specifických potřeb a požadavků, nabízení prostoru pro sdílení zkušeností a praktických rad) skrze vyzdvihování kvalitní literatury pro cílovou skupinu a pomáhat orientaci rodičů v široké nabídce na trhu. Dopomoci

⁶⁴ HOUŠKOVÁ, Zlata a Veronika LAUFKOVÁ. *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. ISBN 978-80-7050-703-2, s. 17.

a podpořit kýženou činnost a položení základního kamene pro vytvoření nové čtenářské komunity, může přispět otevření klubu/kroužku zaměřující se na nejmladší děti a jejich rodin.⁶⁵

Projektem by knihovníci neměli směřovat k jednorázovým zábavným aktivitám, ale usilovat o dlouhodobé a cílevědomé působení nejen na nejmenší, ale především i na rodiče, kteří vývin a rozvoj svého dítěte mají ve svých rukou. Projektem je cíleno na podporu pregramotnosti, podporování tvorby pozitivního vztahu ke vzdělávání a současně díky aktivitám propojovat rodiče stejně starých dětí a budovat v nich tendence, aby usilovali i v domácím prostředí, po celé vývojové období dítěte, o rozvoj komunikačních schopností a dovedností.

Aktivity, jež k cílům směřují, mohou mít rozličný charakter. Může se jednat o samotné zábavné programy pro rodiny s dětmi, výstavy doporučených knih, zveřejňování seznamů doporučené četby, ale i konzultace dané problematiky s knihovníkem, na kterého jsou zvláště teď pro danou chvíli kladeny vysoké nároky a požadavky na odbornost, profesionalitu, ale také i na jeho vstřícnost. Všechny činnosti však směřují ke stejným cílům.⁶⁶

K umocnění požadovaného efektu přispívá několik faktorů četnost a pravidelnost akcí, počet účastníků, délka a náplň programu, knihovník, spolupráce s vedením obce, materiální zajištění, prostory knihovny, partneři knihovny (matrika, zřizovatel, firmy v obci, dobrovolníci, lékaři...), knižní fond a atraktivní pozvánky. V případě, že knihovny teprve s projektem začínají, nemusejí se bát oslovit obdobnou knihovnu, která projekt již pořádá a nebát se ji požádat o radu, ať už odbornou či metodickou.

Pokud se v knihovně spojí, alespoň několik těchto podmiňujících faktorů, tak je de facto úspěch pro projekt v příslušné knihovně zaručen. Aby se knihovna vůbec mohla do projektu zapojit, tak musí být institucionálním členem SKIPu, je nutné ji závazně do projektu přihlásit a podat objednávku na dárkové sady (jsou cenově zvýhodněny),

⁶⁵ HOUŠKOVÁ, Zlata a Veronika LAUFKOVÁ. *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. ISBN 978-80-7050-703-2, s. 17.

⁶⁶ HOUŠKOVÁ, Zlata a Veronika LAUFKOVÁ. *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. ISBN 978-80-7050-703-2, s. 18.

kteřé následně zdarma předá rodičům při vítání občánků. Registrací se dále zavazuje k budování knižního fondu, odpovídající požadavkům cílové skupiny, zorganizování minimálně čtyř samostatných akcí pro danou skupinu, které by měly přispět k vybudování komunity. Knihovník by si měl zajistit dostatečné vzdělání, případně si prohlubovat svou odbornost v dané oblasti, měl by uzpůsobit prostředí knihovny pro malé děti (dětský koutek, přebalovací pult apod.), současně by měl jednotlivé aktivity propagovat, dokumentovat a podávat o nich zprávy.⁶⁷

3.3 Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka

Principiálně obdobným projektem jako je Bookstart je i projekt *Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka*. Můžeme nalézt hned několik podobností, přestože *Už jsem čtenář,...* je starší. Pilotní verze byla uskutečněna ve školním roce 2008/2009, tehdy ještě na podnět Národní pedagogické knihovny Komenského, záštitu a finanční přispění zajišťovalo MŠMT ČR, z počátku se do projektu hlásili učitelé základních škol a školní knihovny, ale časem pomyslnou ochrannou ruku převzalo MK ČR a do projektu se mohly zapojit a registrovat pouze institucionální členové SKIPu ČR přes speciální formulář.⁶⁸

Dnes má patronát nad projektem *Klub dětských knihoven* (podsložka SKIPu ČR) a stále finanční stránku garantuje MK ČR. Pomineme-li nutnost být institucionálním členem organizace SKIP ČR, tak další podmínky nejsou pro knihovny nikterak limitující, ba naopak, podněcují spolupráci, budují vzájemné partnerské vztahy (knihovna a škola, knihovna a dítě, knihovník a pedagog, žák a žák). Přínos je docílen díky celoroční, usilovné práci s žáky navštěvující 1. ročník základní školy v místě působnosti knihovny.⁶⁹

Zapojením do projektu se knihovny pevně zavazují k uspořádání minimálně jedné akce pro prvňáky v období prosinec–květen a následně realizují další akci, která směřuje

⁶⁷ LAUFKOVÁ, Veronika. *Projekt S knížkou do života a čtenářská gramotnost: Metodická příručka pro práci knihoven s dětmi ve věku 3–6 let*. Praha: Národní knihovna České republiky, 2020. ISBN 978-80-7050-732-2, s. 6.

⁶⁸ HUBATKOVÁ SELUCKÁ, Helena. Projekt *Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka* 2020/2021. *Knihovna Jiřího Mahena* [online]. Brno, 2015 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.kjm.cz/uz-jsem-ctenar>

⁶⁹ Projekt *Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka* 2020/2021. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka>

k rozvoji četby, čtenářství a čtenářské gramotnosti (beseda, společné čtení aj.). Avšak chce-li knihovna umocnit nejen zážitek z projektu, ale především docílit vybudování si vztahů, měla by jednotlivé aktivity konat s pravidelností a vysokou četností. Obrázek č.19 zobrazuje harmonogram *Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka*, který musí jednotlivé knihovny dodržet, chtějí-li úspěšně projekt dokončit a absolvovat.

	Lis.	Pro.	Led.	Úno.	Bře.	Dub.	Kvě.	Čvn.
Vyhlášení projektu								
Podávání přihlášek								
Programy pro prvňáky								
Vyhodnocení projektu na úrovni knihoven								
Distribuce knih								
Předáván knih v regionech								

Obrázek č. 19 Harmonogram projektu *Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka* (zdroj: vlastní)

Po vyhodnocení a podání zprávy do ústředny SKIPu ČR, jsou knihovnám, jež splnily podmínky distribuovány knihy. Kniha je naprostou novinkou, která byla speciálně napsána a ilustrována pro projekt ryze českými autory a nelze ji minimálně následující tři roky koupit v běžné síti knihkupců.⁷⁰ Následně jsou jako ceny o úspěšném absolvování projektu předány v knihovně všem dětem, jež absolvovaly projekt.

Opět jako u Bookstartu či NSA dochází ke sdílení dobré praxe na elektronické konferenci Andersen, zde jsou rovněž zveřejňovány novinky a informace týkající se projektu. Knihovny se mohou vzájemně inspirovat, mohou využít konkrétních programů, které jsou již v praxi odzkoušeny, avšak je důležité brát v potaz své vlastní možnosti (prostory, finance, materiál, personál), preference, ale také i specifika školy i jednotlivých žáků. Díky online platformě mohou využít sdílených pracovních listů, zkusit oslovit spisovatele, jež se již obdobných akcí zúčastnili a aktivně na nich spolupracovali a vystupovali, ve vzájemné kooperaci s pedagogy příslušných škol a v návaznosti na jejich ŠVP vymýšlet aktivizující program, který by podnítil lásku k četbě a posílil čtenářské i klíčové kompetence.

⁷⁰ Projekt Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka 2020/2021. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka>

3.4 Týden knihoven

Jendou z dalších propagačních akcí knihoven a velice významnou nejen, co se týče do měřítka, ale především do obsahu a náplně, lze zařadit *Týden knihoven*. Jedná se o celostátní akci, jež je s pravidelností vyhlašován, opět SKIPem ČR, vždy na první týden v říjnu. Tato megalomanská akce má již dlouhou tradici, 1. ročník se uskutečnil již v roce 1997.⁷¹

Napříč celou republikou se pořádají akce na podporu čtenářství, sdílení radosti ze čtení a budování pozitivního pohledu na knihovnu. V průběhu let došlo ke změnám, které měly za cíl sjednotit plánování akcí navázat vzájemnou kooperaci a pomoc. Výsledkem je zajištění atraktivní propagace – propagační materiál (hrazen z rozpočtu SKIPu) je distribuován skrze krajské pověřené knihovny. Výsledkem jsou atraktivní plakáty, které doputují ke všem knihovnám, která o ně projeví zájem.⁷² Rovněž je díky registračnímu formuláři⁷³, který je pracovníkem knihovny vyplněn, zpracována závěrečná zpráva, která vychází z uvedených údajů ve formuláři. Následně dochází nejen k podrobnému mapování oblíbenosti/neoblíbenosti aktivit, ale současně se naskýtá možnost, jak se inspirovat konkrétní praxí, případně, které konkrétní inovační postupy jsou využívány v knihovnách.⁷⁴

Jak ve všech projektech vyhlašovaných pod hlavičkou SKIPu, tak i zde je precizně vybíráno téma, které může sloužit pro jednotlivé knihovny k odpíchnutí a inspiraci, není však nikterak závazné, a jednotlivé knihovny mohou popustit uzdu své fantazie a vytvořit vlastní neotřelé a aktivizační programy pro všechny uživatele napříč věkem. Témata jsou však vybírány s ohledem na nejnovější trendy a hybatele v oblasti knihovnictví, upozorňuje na specifickou a konkrétní oblast, která je něčím výjimečná a nezastupitelná

⁷¹ Týden knihoven: celostátní akce. *Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích* [online]. Litoměřice [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.knihovnalitomerice.cz/projekty/t%C3%BDden-knihoven/>

⁷² Týden knihoven 5.-11. října 2015 - 19. ročník. *Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/tyden-knihoven/tyden-knihoven-5.-11.-rijna-2015-19.-rocnik>

⁷³ Dotazník k účasti knihovny v Týdnu knihoven 2019. *Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/formulare/dotaznik-k-ucasti-knihovny-v-tydnu-knihoven>

⁷⁴ Týden knihoven: celostátní akce. *Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích* [online]. Litoměřice [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.knihovnalitomerice.cz/projekty/t%C3%BDden-knihoven/>

v dnešním digitálním světě, v minulých letech to byly např. *Knihovna mého srdce* (2009), *Knihovna do vlaku* (2015), 350. výročí narození Jana Amose Komenského (2020).

V rámci Týdne knihoven probíhá napříč celým územím v České republice nespočet aktivit, některé však mají zastřešující koncept, které zajišťují ministerstva či jiné organizace, příkladem může být **Maraton čtení**, jehož smyslem je propagace četby a knih skrze spolupráci knihoven a lidmi podílející se na tvorbě knih (spisovatelé, překladatelé, ilustrátoři aj.) a představit tak široké veřejnosti díky besedám, vzájemným setkáním, autogramiádám, kurzům, workshopům a diskuzím jejich práci a tvorbu. V rámci akce jsou úmyslně vybírány knihy, jež byly nominované do soutěže Magnesia Litera, ve snaze přiblížit nominované autory a tituly. Na projekt je možné získat, díky spolupráci s projektem *Čtení pomáhá*, finanční podporu.⁷⁵

Obdobným projektem je **Velké říjnové společné čtení**, ale s rozšířeným zaměřením na předčítání. Není nikterak specifikované, jak by měl konkrétní program vypadat, ale chce-li knihovna registrovat svou akci do Velké říjnové čtení, tak by měla zajistit minimálně tříhodinové předčítání (předčítači se mohou střídát) s podmínkou, že čtené budou pouze české knihy⁷⁶

Knihovny nabízení v rámci Týdne knihoven **výjimečné** a jindy **neopakovatelné služby pro čtenáře** jako je například amnestie dlužníků, registrace nových čtenářů zcela zdarma aj.. Dalšími počiny jsou **individuální akce** (besedy, soutěže, výstavy, divadla, promítání, přednášky, setkání, tvůrčí dílny, deskové hry), které si knihovna šije na míru přesně podle své lokální poptávky a dle uživatelského zájmu.

Všechny aktivity, jež se v knihovnách konají, zastřešuje nejen samotná instituce, ale vznikají právě díky nadšeným a zapáleným knihovníkům. Podpořit konání akcí a budování celostátní pozitivní image oboru knihovnictví mají za cíl prestižní soutěže, jejichž **výsledky** jsou právě **slavnostně vyhlašovány** v rámci Týdne knihoven v Zrcadlové kapli v Klementinu.

⁷⁵ Maraton čtení 2016. *Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/maraton-cteni>

⁷⁶ ORÁLKOVÁ, Helena. Velké říjnové společné čtení. *WikiKnihovna* [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Velk%C3%A9_říjnov%C3%ADjnov%C3%A9_spole%C4%8Dn%C3%A9_%C4%8Dten%C3%AD

Jsou oceňováni individuální počiny knihovníků, příkladem může být **Cena MARK** (nominován do této soutěže může být pouze mladý pracovník knihovny nebo rovněž i studenta daného oboru -do 35 let, hodnocený je především jeho přínos a aktivita v oboru informační věda a knihovnictví, vždy v příslušném daném roce, není ojedinělé, že je ohodnocen i za dlouhodobou prospěšnou činnost v oboru knihovnictví, cílem je podpořit, motivovat, ale i ocenit mimořádnou práci daného knihovníka), ale rovněž i knihovna jako instituce.⁷⁷

Jedním z nejprestižnějších ocenění, které je udělováno MK ČR je **Knihovna roku**. Cena je rozdělena do dvou kategorií – základní knihovna a městská knihovna roku. Počet nominovaných knihoven na cenu Knihovny roku (základní knihovna) odpovídá počtu krajů v ČR (mimo Prahu), tedy jeden kraj reprezentuje vždy jedna knihovna, která obvykle postoupí do celostátního kola ze soutěže *Vesnice roku*, kdy je právě jedním z hodnocených kritérií knihovna (*Diplom za moderní knihovnické a informační služby*), cílem soutěže je vyjádřit vděk za úsilí o rozvoj knihovnických služeb a čtenářství jak pracovníkům, tak i zřizovatelům jednotlivých knihoven.⁷⁸

V institucích, jež se přihlásily do Knihovny roku v kategorii základní knihovna, nebo do soutěže postoupily, působí často neprofesionální knihovníci. Do městské knihovny roku se mohou přihlásit pouze knihovny, jež sídlí v obci se statusem města. V obou soutěžích, jsou však hodnoceny obdobné faktory mající vliv na chod samotné knihovny (prostor, dostupnost, úroveň knihovnických služeb, nadstandardní aktivity, spolupráce s dalšími subjekty, pracovníci knihoven a jejich kvalifikace)⁷⁹

Specifickou internetovou soutěží je **Knihovna jinak**, do které se může zapojit, kterákoliv knihovna bez rozdílů velikosti, umístění a profesionality. Knihovna, jež má zájem se do soutěže zapojit jen odešle zajímavou fotografií a popis činnosti, co dělá jinak, následně je fotografie vyvěšena na facebookovém profilu SMO ČR. Následně po určité

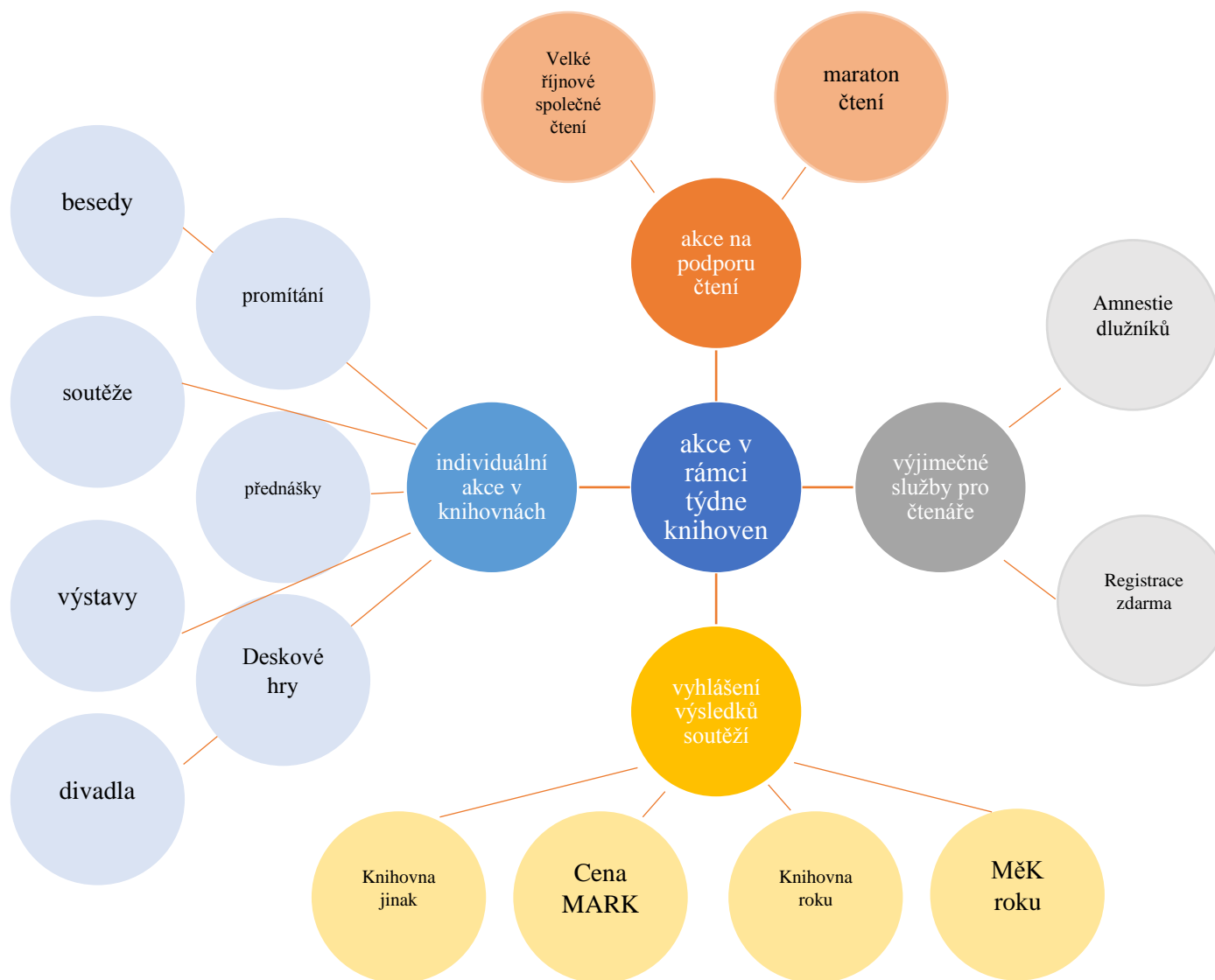
⁷⁷ Soutěž MARK 2019. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/akce-a-projekty/akce-skip/mark>

⁷⁸ Knihovna roku – ceny udělené roku 2019. *Informace pro knihovny* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/knihovnicke-souteze-a-ceny/knihovna-roku/knihovna-roku-2019/knihovna-roku-ceny-udelene-roku-2019>

⁷⁹ Soutěž Městská knihovna roku 2020. *Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/cena-skip-a-skanska-mestska-knihovna-roku>

období fotografie, potažmo knihovna, sbírá co nejvíce „*To se mi líbí*“, které se stane hlavním ukazatelem a hodnotícím faktorem. Cílem soutěže je možná inspirace ostatních, propagace, ale i ocenění činnosti v knihovně.⁸⁰

⁸⁰ KNIHOVNA JINAK – soutěž na facebooku. *Svaz měst a obcí České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost/kultura-a-cestovni-ruch/kultura/a/knihovna-jinak-soutez-na-facebooku>

Obrázek č. 20 Významné akce v rámci Týdne knihoven (zdroj: vlastní)

Na základě uvedených příkladů je patrné, že cílová skupina není konkrétní (je jí celá široká veřejnost), knihovny si program šíjí samy sobě na míru, a v rámci jednoho týdne se snaží oslovit nejen děti, dospělé, seniory a celé rodiny. Současně prezentují dobrou praxi knihoven a přispívají k formování celostátní image. Zároveň právě v rámci Týdne knihoven dochází k ocenění výjimečné práce knihovníků, za kterou stojí dlouholeté úsilí.

Obrázek č. 21 Beseda pro MŠ (zdroj: vlastní)

3.5 Březen měsíc čtenářů

Vnímáme-li, že pozornost *Týdne knihoven* směřuje k četbě, ke knihovně samotné a k snaze propagovat činnost knihovny, tak *Březen měsíc čtenářů* (první ročník se konal v roce 2009) soustředí celou svou pozornost jen na čtenáře. A veškerá snaha a nadstandardu iniciativa vede k uspokojení potřeb uživatelů, ale rovněž i k nalákání nových s cílem jejich pravidelných návštěv. Akce je opět každoročně vyhlašována SKIPem ČR, rovněž jako u *Týdne knihoven*, tak je zde zajištěna i propagace formou distribuování jednotného propagačního materiálu skrze krajské knihovny pověřené regionálními funkcemi. Z plakátů tedy jasně vyplývá vyhlášené celostátní téma, které opět není nikterak závazné, slouží jako inspiraci a připomenutí důležitých mezníků.

Knihovny si samy plánují a organizují nadstandardní činnost s ohledem na poptávku, individuální možnosti a preference. Díky registračnímu formuláři, který je

dobře vyplnit s ohledem na získání lepších statistických údajů, vyplývá, že k akci na podporu čtenářské gramotnosti se hlásí více než 400 aktivních knihoven⁸¹

V rámci BMČ je vždy vyhlášeno **Celostátní téma**, které zrcadlí současnou problematiku a novodobý trend. Knihovnám díky tématům umožňuje sledovat rozvoj dané oblasti a možnost reagovat a implementovat nové tendence do svého běžného provozu, s potenciálem se stát moderním centrem dění s příležitostmi nabídnout atraktivní změny pro své uživatele. Celostátním námětem však mohou být vyhlášeny nejen novinky zaměřeny na knihovnický rozvoj, ale rovněž také i významná výročí či myšlenky, jež je důležité mít na paměti a připomínat si je (Výročí Jana Amose Komenského, Braňte knihu apod.). Zde se naskýtá široké spektrum možností, jak jednotlivé knihovny motiv uchopí a zpracují.

Možnosti využití metody předčítání je stále v knihovnách vysoce aktuální. Projekt **Čtení sluší každému/Týden čtení**, využívá metody zcela neotřele a specificky s cílem bourat předsudky, komplexy, stereotypy a generační propasti. V rámci prvního týdne BMČ si čtou navzájem vybrané knihy děti seniorům, senioři dětem, zdraví nemocným, nemocní zdravým... pojítkem mezi těmito skupinami se stává právě kniha, která se může stát komunikační spojnici mezi jednotlivými skupinami.⁸²

Pomyslným vyvrcholením měsíce je nocování v knihovně v rámci **Noci s Andersenem**, které se zaměřuje nejen na oslavu dánského spisovatele, ale i dětské četby, akce je celostátně vyhlášována na pátek před datem narození H. Ch. Andersena (2. dubna).

Opět, jsou i v rámci BMČ vyhlášovány výsledky soutěží. Na celostátní úrovni jsou vyhlášováni vítězové soutěže **Čtenář roku**, nominovaní jsou vždy svou knihovnou, kterou navštěvují a jsou vybráni na základě hodnotícího kritéria (počet výpůjček), je však vítáno, aby co nejvíce knihoven oceňovaly své nejpilnější čtenáře (nemusí je následně přihlásit do celostátního kola) a daly najevo, že si jich váží a motivovaly druhé. Současně je však v rámci této soutěže a s ohledem na vyhlášené téma, hodnocená ještě další

⁸¹ Březen: měsíc čtenářů 2020–11. ročník. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

⁸² Významné akce knihoven: Březen měsíc čtenářů. *Knihovny: Informace a služby* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Portal/Page/vyznamne-akce-knihoven>

podkategorie, která odpovídá motivu měsíce (př. výročí J. A. Komenského – hledal se nejlepší čtenář-učitel, v roce 2017 se hledala nejlepší čtenářka-babička apod.)

Mimo soutěže zaměřené centrálně na čtenáře a uživatele knihoven jsou vyhlašování i vítězové jednotlivých kategorií v soutěži **Biblioweb**. Jednou s nedílných součástí propagace knihoven je její prezentace na webu, aby byla dostatečně kvalitní, atraktivní a každý na webu knihovny našel, co potřeboval, tak je vyhlašována pod hlavičkou Asociace krajů ČR soutěž o nejlepší web knihovny. Přihlášené knihovny jsou rozděleny do kategorií, vždy podle velikosti dané obce (rozhoduje počet obsluhujících uživatelů) a následně jsou hodnoceny na základě několika ukazatelů (př. kvalita obsahu, aktuálnost, design, přístupnost stránek pro handicapované aj.)⁸³

Přestože je mnoho hromadných akcí, do kterých se zapojují knihovny napříč celou republikou, vyhlašovanými různými organizací, tak nesmí být opomenuty ani individuální počiny jednotlivých knihoven, které právě svými novátorskými metodami a postupy mohou ovlivňovat obor knihovnictví v průběhu dalších let. Nejedná se tedy o obligátní besedy pro žáky místních škol, ale například i vtáhnutím kolemjdoucích do samotné knihovny a zvyšování povědomí o ní, přestože ji nenavštíví. Například formou partyzánského básnění, které je oslavou Dne poezie (21.3.).

3.6 Den pro dětskou knihu

Den pro dětskou knihu je celostátní akcí a projektem, podporovaným SKIPem ČR (již od prvního ročníku, který se konal v roce 2007), jež opět slouží k propagaci knihoven a literatury, především tedy dětské. Na první pohled by se však mohlo zdát, že je myšlenko dětská literatura pro nejmenší či pro 1. stupeň základních škol, avšak jsou určeny i pro adolescenty, což plyne i ze spolupráce organizátoru Dne pro dětskou knihu a nakladatelství CREW s.r.o., zaměřující se na komiksy. Přestože je datum akce stanováváno každoročně – centrálně vždy v období před adventem (týden před první adventní nedělí), tak opět nabízí poměrně velkou volnost. Důvodem situování projektu do času adventu je období klidu a relaxace, ale rovněž knihovny cílí i na rodiče,

⁸³ MIRANDA, Andrea a SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH SLUŽEB. *BIBLIOWEB 2019: tisková zpráva* [online]. Praha, 2019, 1. 4. 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost/kultura-a-cestovni-ruch/kultura/a/knihovna-jinak-soutez-na-facebooku>

aby uvažovali o knihách jako o dárku pod stromeček. Knihovny si mohou datum uzpůsobit na svou míru a její otevírací době, zároveň si program a další aktivity spojené s oslavou dětské četby plánují zcela individuálně dle svých potřeb, možností, preferencí a konkrétní cílové skupině.⁸⁴ Projekt je otevřen všem knihovnám bez rozdílů na její umístění, velikost, profesionalitu apod., pokud se však knihovna chce aktivně zapojit je vhodné se registrovat přes oficiální formulář, kde knihovna nejen vyplní informační údaje, ale rovněž konkrétně prezentuje i svůj program. Vyplnění formuláře přispívá nejen k lepší transparentnosti, ke sběru dat a informací, k inspiraci, ale rovněž i ke sdílení zkušenosti a didaktického materiálu, které knihovny mohou dát volně k dispozici ke stažení.⁸⁵

Projekt není pevně vázán určitými osnovami, pouze je každoročně vyhlášeno určité téma, které jednotlivé knihovny mohou, ale nemusejí využít. V mnoho knihovnách však slouží jako dobrý podnět pro tvorbu programu, který několik metod a forem výuky. Je kladen vysoký důraz na aktivitu návštěvníků a jejich motivaci. Knihovníci připravují tematické soutěže (ty jsou realizovány i na celostátní úrovni), besedy, rébusy, křížovky, prostor v programech dostávají i spřátelené kroužky, které uskutečňují vystoupení. Knihovny při realizaci programu využívají nejen dobrovolníků, ale rovněž i spisovatele a ilustrátory specifické nejen pro daný region, ale také oblíbené napříč republikou.⁸⁶

Další způsobem, jak nalákat nové čtenáře je den otevřených dveří v knihovně, nebo i registrace nových uživatelů zcela zdarma či možnost koupit si knihy přímo v knihovně za zvýhodněné ceny. Prodej je zprostředkován díky místním knihkupcům, nakladatelů, antikvariátům aj., pro ně je zde vyčleněn prostor, kde mohou propagovat své tituly a současně je i prodávat.

Partnerství je výhodné pro obě strany. Nejen, že se podporuje přátelství a budují se pozitivní vztahy ve stejné oblasti působení, ale současně si prodávající zvyšují svůj odbyt a prestiž, knihovny si posilují svou roli, zlepšují image, ale také nakupují knihy

⁸⁴ PEXOVÁ, Michaela. Den pro dětskou knihu 2019. *Den pro dětskou knihu* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/>

⁸⁵ Registrační formulář. *Den pro dětskou knihu* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/registrace-knihovny>

⁸⁶ PEXOVÁ, Michaela. Den pro dětskou knihu 2019. *Den pro dětskou knihu* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/>

přímo od prodejce (dohodnutá sleva, odpadá cena za doručené aj.), čímž mohou snížit své výdaje na knihy.⁸⁷

Ve výsledku opravdu záleží jen na samotné knihovně, co konkrétně pro své uživatele naplánuje, a co pro ně zorganizuje. Cílem je nalákat nové uživatele, být jim nápomocni se zorientovat na trhu knih, nabídnout jim kvalitní tituly, seznámit je s nabízenými službami, a především je navnadit pro dlouhodobé využívání všech možností, které knihovna nabízí.

3.7 Celé Česko čte dětem

Celé Česko čte dětem je obecně prospěšná kampaň na podporu čtenářství a digitální gramotnosti u dětí, která vznikla v roce 2006. Jedná se o neziskovou organizaci, která se díky osvětové a dlouhodobé činnosti snaží u dětí vypěstovat lásku ke knize skrze rodiče, kterým je vštěpováno důležitost čtení, resp. předčítání nejméně 20 minut denně. Snaží se poukázat, že předčítání nejen prohlubuje vztah dítě a rodič, dítě a kniha, ale rovněž se budují pozitivní návyky ke čtení, dochází k osvojování klíčových kompetencí, ale především se rozvíjí paměť, slovní zásoba, představivost a proces myšlení.⁸⁸

Díky značné podpoře partnerů (médiá, knihkupectví, nakladatelství, výrobci společenských her...) má zajištěný dostatečný materiál a didaktické pomůcky, které může použít během konkrétních projektů a přímé práce se čtenářem/posluchačem.⁸⁹ Avšak nezaměřuje se pouze na organizování akcí – organizací nejsou vnímány jako stěžejní, současně na svém oficiálním webu zveřejňuje i rady, jakým způsobem předčítat, aby mělo čtení, co největší dopad, nebo naopak, čemu je dobré se v předčítání vyhnout (některé vybrané příklady jsou uvedeny v tabulce č.1), ale rovněž představuje předčítání jako obrovský přínos a apeluje na rodiče, učitele a všechny dospělé, aby jej realizovali

⁸⁷ KOŘISTKOVÁ, Lucie. *Den pro dětskou knihu* [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

⁸⁸ Poslání. *Celé Česko čte dětem* [online]. Praha, 2014 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani?gclid=Cj0KCQjwutaCBhDfARIsAJHWnHvep-urPAoGyVFwTAJ7C0Gdi1siwyoH6iiphF_Q_ZI_F18K3nsHZJJaAq9aEALw_wcB

⁸⁹ CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM. *Výroční zpráva za rok 2018* [online]. Ostrava, 2019, [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/ke-stazeni>

minimálně 20 minut denně, což je hlavně myšlenkou celého projektu. Na webu lze rovněž nalézt zajímavé odkazy, seznamy doporučených knih pro různé cílové skupiny, ale jsou zveřejňovány i čtenářské průzkumy (PISA, NK ČR aj.)⁹⁰, které sledují dlouhodobé trendy a reflektují možnosti implementování výsledků do praxe.

Co ANO při předčítání?	Co NE při předčítání
Začít číst dětem co nejdříve.	Nečíst příběhy, které se nám samotným nelíbí.
začít s obrázkovými knihami a až poté vybírat obtížnější tituly.	Nezahlcovat posluchače, respektovat jejich vývojovou úroveň
Přestat číst knihu po kapitole nebo přerušit v napínavé chvíli.	Nevybírat známé příběhy s již předem odhalenou pointou
Povídat si o knize o ilustracích.	Nepoužívat výhrušky.
Zajistit, aby děti dobře viděly na ilustrace	Nesoutěžit s televizí.
Po dočtení, dát prostor k diskuzi.	Nezaměňovat kvalitu s kvantitou.
Podporovat předčítání otců.	Neohlížet se na ocenění, které kniha získala.
Měnit tón hlasu, zpomalovat a zrychlovat tempo, tišit a zesilovat hlas...	Aj.
Odpovídat na otázky týkající se texty.	
Mít knihu neustále při sobě.	
Být příkladem.	
Aj.	

Tabulka č. 1 Doporučení co (ne)dělat při předčítání (zdroj: vlastní)

Akce a projekty pořádané pod hlavičkou *Celé Česko čte dětem*, mnohdy vysoce přesahující sociální ráz. Příkladem může být *Čtete v nemocnicích*, kdy dobrovolníci s předem stanovenou pravidelností navštěvují malé pacienty na dětských oddělení napříč republikou a předčítají jim. Cílem je nejen zpříjemnit chvíle pacientů, rozptýlit je, ale díky vhodně zvolené knize je i podpořit při jejich uzdravení. Zároveň však *Celé Česko čte dětem* ve spolupráci s nakladateli a dalšími dárci pořádá sbírky, jejichž smyslem je dovybavení a aktualizace nemocničních knihoven. Další akce, jež má vysoký sociální aspekt lze představit projekt *Babička a dědeček do školky*. Kdy mateřské školy navštěvují babičky a dědečci (není povinnosti, aby měli vnoučata v dané instituci) a předčítají místním dětem a podporují tak jejich gramotnost již v předškolním věku, ale současně se

⁹⁰ Průzkumy. *Celé Česko čte dětem* [online]. Praha, 2018 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/pro-rodice/pruzkumy>

zapojují do aktivní populace a napomáhají k bourání stereotypů a předsudků vůči své osobě.⁹¹

Obrázek č. 22 Čtení pohádek pro děti v MŠ (zdroj: vlastní)

Do projektu se může přes formulář přihlásit v podstatě kterákoliv organizace, která projeví zájem, současně jí je zcela zdarma zaslán uvítací balíček obsahující propagační materiál. Pro malé knihovny nabízí projekt jedinečnou šanci, jak získat cenné odborné metodické rady, atraktivní propagační materiál, ale i konkrétní tipy, jak zapojit své spoluobčany do provozu knihoven a do života v dané obci. Knihovny se v danou chvíli stávají nejen prostředníkem (nabídka svých prostorů pro předčítání), ale současně budují a prohlubují vzájemné vztahy ve své komunitě, napříč všemi spolky, sdruženími, dalšími subjekty a „předčítači“. Stává se tedy přínosem pro všechny zúčastněné strany s potenciálem vylepšení své image.

3.8 Další aktivity

Knihovny všech typů a velikostí by se měly přizpůsobovat svým specifickým podmínkám a potřebám uživatelům. Nabídka služeb knihoven by měla zrcadlit poptávku, aby docházelo k vysokému uspokojování požadavků jedinců. Protože knihovna by tady měla být pro lidi a s lidmi, neměla by se zbytečně zahlcovat knihami, ale dbát, aby se

⁹¹ CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM. *Výroční zpráva za rok 2019* [online]. Ostrava, 2020, [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/ke-stazeni>

knihovna v obci stala živým místem, kde se pořád něco děje. Neboť díky široké nabídce vyžití, se stane jedinečnou a bude nenahraditelnou.

Obrázek č. 23 *Náměty na další aktivity (zdroj: vlastní)*

Najít si však svou originalitu je možná těžké, je nutné, aby knihovník opustil ze svých vlastních zájmů a preferencí, byl otevřený novým myšlenkám, využil své predispozice a naslouchal. Naslouchal nejen svým čtenářům, ale aby rovněž vyslyšel i potenciální uživatele, nadřazenou knihovnu, svého zřizovatele, ale i další složky v obci (ZŠ, MŠ, spolky a sdružení, aj.).

Obrázek č. 24 *Lidské Člověče, nezlob se!* (zdroj: vlastní)

A právě díky využívání konkrétně cílených postupů je možné zamezit trapným situacím (beseda spisovatele se čtenáři, na kterou nikdo nepřijde; výstavy, které nikdo nezhlédne; soutěže, kterých se nikdo neúčastní). Je důležité, vyslyšet žádosti a pokračovat v činnosti, která má úspěch, brát si inspiraci z dalších knihoven, avšak s rezervou, neboť to, co funguje jinde, nezaručuje, že bude fungovat i v jiných knihovnách. Je důležité najít si svou vlastní „díru na trhu“ a zacelit ji.

Inspiraci pro aktivity je možné vyhledávat nejen v obdobných knihovnách napříč celou republikou, ale je možné čerpat podněty i s knihovnických časopisů, do kterých přispívají nejen odborníci z oblasti knihovnictví, metodici, ale rovněž i profesionální a neprofesionální knihovníci. Mezi jedny z nejpobulárnějších periodik, lze zařadit časopis *Čtenář* vydávaný Středočeskou knihovnou v Kladně (disponuje i online archivem) nebo také *Duha* zaměřující se výhradně na Moravu vydávan Moravskou zemskou knihovnou v Brně (rovněž je k dispozici i online archiv). Tyto klasicky tištěná periodika, se snaží vždy pružně reagovat na podněty a trendy v knihovnách ve světě, u nás, ale i v celé společnosti. Jsou však vydávány i elektronické verze časopisů, které nabízí nejen inspiraci na aktivity, ale směřují i k rozvoji dalších služeb, podporují vzdělávání knihovníků a usilují o posílení postavení knihovny v českém prostředí, příkladem může

být *Ikaros*, *Knihovnický zpravodaj Vysočiny*, ale i *Místní kultura*, který se sice zaměřuje na kulturu obecně, ale knihovny zde mají svůj prostor. Sdílení zkušeností a dobré praxe se stává tak v tomto případě klíčovou.⁹²

Další možností, kde najít podněty je na *Setkání knihovníků Olomouckého kraje*, kde se předávají nejen ceny nejlepším venkovským knihovníkům OK, ale rovněž je i na setkání prezentována knihovna a vítěz stejnojmenné soutěže.

Na základě prezentovaných možností aktivit v knihovnách je důležité být maximálně otevřen všem možným stimulům, které mohou obohatit kulturní život v dané obci. Můžeme z počátku začít nepravidelným setkáváním nadšenců pro tvůrčí ruční práce a časem náš program může přerůst v ucelený vyvážený koncept s jasnou vizí.

Třetí kapitola osvětluje důležitost implementaci novodobých postupů do běžného provozu knihoven, neboť má potenciál získat nové prostředky k rozvoji služeb, ale zároveň i posílit klíčové kompetence uživatelů, vždy s ohledem na individuální potřeby uživatelů a možnosti dané knihovny. Organizovat aktivity a programy by měla knihovny dle pedagogických zásad a s ohledem na faktory ovlivňující jejich tvorbu (podmínky a možnosti prostor, vybavení, finance knihovny, cíl, poptávka aj.). Předpoklady jsou dále rozvíjeny a demonstrovány na konkrétních celostátních projektech, které jsou převážně pod záštitou MK ČR. Pozornost je věnována jednodenním akcím (NSA), ale především akcím dlouhodobějšího charakteru (Bookstart, Celé Česko čte dětem, Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka aj.), které mají šanci vybudovat skrze své dílčí činnosti pozitivní a dobré návyky.

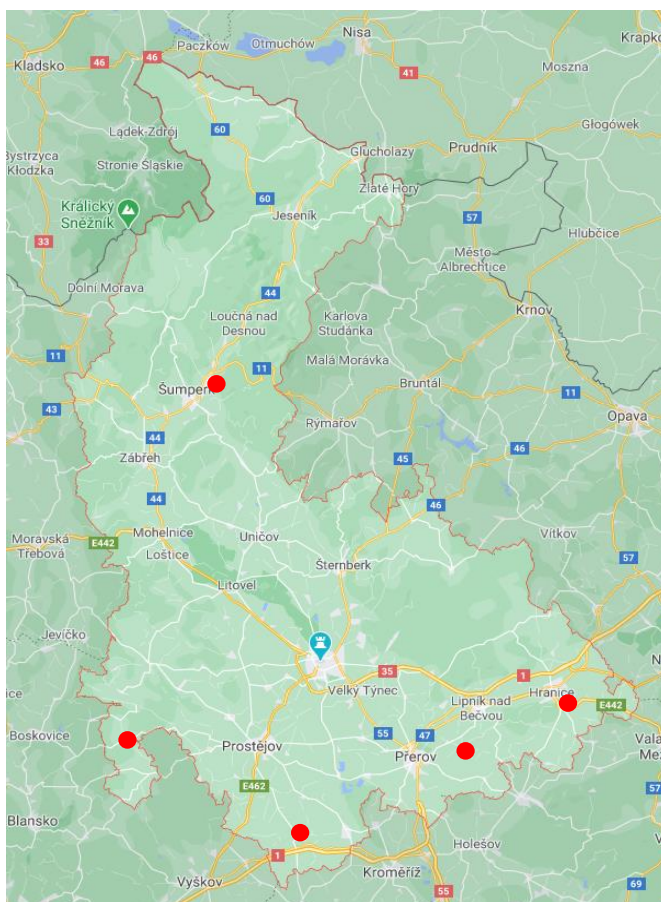
⁹² Knihovnická (a příbuzná) periodika ČR a SR. *Informace pro knihovny* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/oborove-baze-dat/06_Knihovnicka_a.htm

4 Příklady dobré praxe v Olomouckém kraji

„Nepřežije nejsilnější, ani nejinteligentnější, ale nejvíce adaptabilní na změnu.“

Ch. Darwin

Pro výzkumnou část diplomové práce, byl zvolen reprezentativní vzorek pěti malých knihoven z obcí do 2500 obyvatel, které měly příležitost reprezentovat svou obec, Olomoucký kraj a knihovnu v celostátní soutěži Knihova roku. Díky specifickému výběru byla zajištěna kvalita a jistá míra inovativnosti ve svém procesu. Všechny vybrané knihovny nabízejí nadstandard služeb, který vychází z uspokojování potřeb uživatelů v dané lokalitě.

Obrázek č. 25 Znárodnění vybraných knihoven na mapě OK (zdroj: vlastní)

Ve střední části Moravy se rozkládá Olomoucký kraj, který přímo sousedí s Pardubickým, Jihomoravským, Zlínským a Moravskoslezským a na severu s Polskem. OK můžeme rozčlenit do pěti územních celků – okresů (Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk), krajským městem a rozlohou největší i do počtu obyvatel je

Olomouc. V OK kraji se nachází celkem 402 obcí, z nichž statut města má 30. Dohromady ve všech obcích bydlí 632 015⁹³ obyvatel. Z šetření *Českého statistického úřadu* je patrné, že v kraji napříč celým regionem bez ohledu na hustotu zalidnění klesá počet dětí ve věku 0-14let a roste podíl osob starších 65 let, důsledkem se zvyšuje průměrný věk na 43 let. Přestože klesá podíl orné půdy a zvyšuje se podíl nezemědělské půdy, tak hlavní podíl ekonomiky plyne ze zemědělství. Díky dobrému strategickému umístění – ve středu Moravy, výborné dopravní dostupnosti s rozvinutou infrastrukturou a dostatkem kvalifikovaných pracovníků má OK obrovský potenciál pro rozvoj regionu.⁹⁴

4.1 ICT – knihovna Protivanov

Obrázek č. 26 interiér knihovny v Protivanově (zdroj: zgloribamu.cz)

Počet obyvatel: 1030

Počet čtenářů: 98

Rozměry knihovny: 60 m²

Účast v soutěži Knihovna roku: 2009

Přestože knihovna v Protivanově byla začleněna do reprezentativního vzorku na základě předem určených specifik, tak se od ostatních z určitého pohledu značně liší.

⁹³ k 31. 12. 2019

⁹⁴ Charakteristika kraje. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/charakteristika_kraje

V roce 2004 se v obci zřídilo informační centrum, které následně bylo propojené právě s knihovnou ve víceúčelové budově. Centrum i knihovnu obsluhuje jedna pracovnice na celý úvazek (bylo vypsané i výběrové řízení, což na pozici knihovníka v malé obci není zcela obvyklé), díky čemuž může nabídnout nejen nadstandard v počtu výpůjčních hodin pro veřejnost – týdně raritních 33 hodin, ale současně se může knihovně opravdu důsledně věnovat, z čehož vyplývá i počet akcí, které ročně pořádá – přes 40.

Máme-li naši pozornost zaměřit na inovační postupy v protivanovské knihovně, tak za silnou stránku můžeme považovat spolupráci s místní mateřskou a základní školou. Přímo v knihovně probíhají hodiny češtiny, prvňáčky motivuje ke čtení – pravidelné akce pro prvňáčky zakončeny slavnostním *Pasováním prvňáčků na čtenáře*, pro místní čtenářský klub zřízený při škole připravuje další vzdělávací lekce, rovněž se i děti z klubu staly kmotry knihovnického zvířete šneka Emilka. Knihovna se aktivně zapojuje do celostátních kampaní – *Březen měsíc čtenářů*, *Noc s Andersenem*, *Týden knihoven* aj..

Nezaměřuje se pouze na dětského uživatele, ale aktivity se snaží rozkládat rovnoměrně, aby uspokojila, co možná nejširší spektrum uživatelů. Pro dospělého návštěvníka pořádá přednášky a tematické výstavy, které probíhají přímo v knihovně.

Jedinečnost knihovny můžeme považovat skutečností, že se knihovna neomezuje pouze svým vlastním prostorem. S ohledem na tradiční pojetí navštěvuje knihovnice sama místní školy, avšak **organizuje či spolupřádá i aktivity ve venkovním prostoru**. V důsledku čehož není omezená na kapacitu lidí, které je knihovna schopna v jeden okamžik pojmout. Rovněž využívá i lokálního prostředí a společně s dobrovolníky organizuje *Pohádkovou stezku*, *Velikonoční stezku*, zdobení velikonočního stromu, vítání jara, podílí se na rozsvěcování vánočního stromu, maškarním plesu aj..

Přínos knihovny v Protivanově je neocenitelný a nadstandardní činnost opravdu rozsáhlá právě vlivem působení pracovníka na plný úvazek. Což se může jevit jako určité vodítko pro obdobné knihovny, které si z této skutečnosti mohou vzít vzorový příklad.

4.2 Městská knihovna Němčice nad Hanou

Obrázek č. 27 Interiér Městské knihovny Němčice nad Hanou (zdroj: mestska-knihovna-nemcice-nad-hanou.webnode.cz)

Počet obyvatel: 1912

Počet čtenářů: 140

Rozměry knihovny: 97 m²

Účast v soutěži Knihovna roku: 2017

Pořádání a organizování kulturní a vzdělávacích aktivit není v knihovně v Němčicích nad Hanou žádnou novinkou. Pevnou základnu zde položila nyní již bývalá knihovnice, která zde působila více než 40 let. Rovněž stanovila určitý standard, který je od němčické knihovny očekáván. Zrealizovat jej dopomáhá výborné umístění knihovny – přímo na náměstí v bezbariérové budově v *Lidovém domě*. Společně s ní zde sídlí i Kulturní středisko a Turistické informační centrum, díky čemuž dochází k úzké provázanosti a propojení více funkcí v jednu – konkrétně turistického ruchu s kulturními aktivitami města a činností knihovny.

Knihovna se rovněž jako všechny vybrané do reprezentativního vzorku zapojuje do celostátních akcí a projektů – *NSA*, *Týden knihoven*, *Březen měsíc čtenářů*, *Čtení sluší každému...* Díky čemuž se stává přirozenou a nedílnou součástí běžného života občanů obce, ale i blízkých vesnic. Knihovnice se však snaží zapojit mimo tradiční cestovatelské

besedy, autorská čtení, tvoření, i neotřelá témata – *Meditační a sebepoznávací aktivity* s cílem oslovit co možná nejširší spektrum potenciálních uživatelů.

Knihovna se snaží posilovat a rozvíjet čtenářské kompetence a gramotnost. Vlivem aktivizačních besed, v jehož centru je dítě samotné, umocněné pečlivou strategií, zapojuje místní školy a další školská zařízení v okolí. Pomyslným vyvrcholením a určitou raritou je *Andersenova hvězdička – literární soutěž*, která se shledává až s nebývalým úspěchem nejen u účastníků, ale rovněž i u učitelů a rodičů. Jedná se o prestižní soutěž, v rámci které jsou vyhlašována témata (př. *Život s Covidem, Každý má někoho*), cílovou skupinou jsou žáci ZŠ rozdělení napříč ročníky do třech kategorií. Do soutěže se může zapojit každé dítě se svou povídkou, novelou a příběhem, následně jsou odbornou porotou práce hodnoceny. Vyhlašování výsledků oplývá velice slavnostní atmosférou, čímž je ještě více prestiž soutěže umocněna, neboť jsou ceny předávány náměstký Olomouckého kraje a starostou obce před zaplněným sálem v místním kině.

Přestože se jedná o městskou knihovnu, tak vlivem menšímu počtu obyvatel v obci si zachová ráz pospolitosti a sounáležitosti, což plyne nejen z celkové atmosféry v knihovně, ale současně i u obyvatel, kteří knihovnu vnímají jako nepostradatelnou.

4.3 Místní knihovna Černotín

Obrázek 28 Interiér Místní knihovny Černotín (zdroj: vlastní)

Počet obyvatel: 453

Počet čtenářů: 53

Rozměry knihovny: 44 m²

Účast v soutěži Knihovna roku: 2018

Činnost černotínské knihovny sídlící ve víceúčelové budově se začala rozvíjet příchodem současné knihovnice, která jí velehla novou krev do žil. V posledních 10 letech knihovna prošla obrovskými změnami, ať už od základních – výměny a aktualizace knihovního fondu, změnou a následnou rekonstrukcí nynějších prostor, ale rovněž díky aktivitám, které přitáhly pozornost obyvatel obce, ale i blízkého okolí.

Odrazovým můstkem se pro inovační činnost staly rukodělné dílny, které zaujaly kreativními technikami. Následně se připojila spolupráce s místní ZŠ a MŠ, souběžně, až do současnosti, se zapojovala do celostátních akcí a projektů, které ji daly určitý návod, jak „správně“ postupovat, ale přesto si konkrétní náplň akcí přizpůsobuje požadované cílové skupině. Knihovnice svými aktivitami cílí především na malého/mladého čtenáře, čímž přispívá ke vzniku nové základny čtenářů, s kterými knihovna roste. Jejich čtenářské kompetence posiluje nejen díky zcela novému úplně aktualizovanému stálému fondu pro děti a mládež, ale zároveň širokou nabídkou deskových her (přes 100 kusů) posiluje a rozvíjí nejen jejich kompetence, ale rovněž i pohled na knihovnu, která není pouze výpůjčním místem v obci.

Přestože paleta aktivit je pestrá, tak určitým specifikem knihovny je **charitativní činnost**. Dobročinné zaměření přispívá k tvorbě pozitivního renomé knihovny, ale zároveň se jedná o spojnicí napříč generacemi. Aktivitami bourá zažitě představy a prohlubuje mezigenerační vztahy. Máme-li uvést konkrétní příklady, tak bychom mohli zmínit akci navazující na tvůrčí dílny – *Tvoření pro Onkoláčky* (nadace *Šance onkoláčkům* – organizace zaměřující se na podporu onkologicky nemocných dětí) či *Tvoření pro Nedoklubko* (organizace podporující rodiny předčasně narozených dětí). Dále se aktivně zapojují do celostátních kampaní – *Ukličme Česko*, *Kabelkový veletrh*, *Ježíškova vnučata*, *November...* jedná se nejen o konkrétní hmotnou podporu jednotlivých subjektů, ale zároveň i o osvětovou činnost a budování respektu k sobě samém, k druhým, ale i k bezprostřednímu prostředí.

K procesů implementace aktivit přistupovala knihovnice zcela přirozeně. Děním v knihovně vytvořila nabídku, která pokryla poptávku po kulturních akcích v obci. Svým osobitým přístupem si vybudovala přátelský vztah napříč všemi generacemi žijící v obci. V knihovně vzniklo bezpečné, podnětné a atraktivní místo k trávení volného času.

4.4 Obecní knihovna v Pavlovicích u Přerova

Obrázek 29 a 30 Interiér Obecní knihovny v Pavlovicích u Přerova (zdroj: pavloviceuprerova.cz/)

Počet obyvatel: 718

Počet čtenářů: 135

Rozměry knihovny: 36 m²

Účast v soutěži Knihovna roku: 2008

Přestože knihovna nenabízí úplně moderní pojetí svých prostor, tak díky paletě nabízených služeb si vydobyla patřičné a renomované místo ve své obci.

Knihovna nenabízí bezbariérový přístup, neboť sídlí v 1. patře místního kulturního domu, ve kterém má k dispozici k užívání celkem tři místnosti – samotnou půjčovnu a dvě klubovny, které se podle potřeby přeměňují na místo kulturního dění. Převtělují se ve výtvarný ateliér, v přednáškový sál, ve výstavní prostory, v hernu pro děti a mnohé další dle aktuální situace.

Pokud bychom hledali prototyp knihovny, ve které se uskutečňují všechny celostátní projekty, které byly již v této práci představeny, a ještě něco navíc,

tak v knihovně v Pavlovicích u Přerova jsme na správném místě. Knihovna se snaží zrcadlit soudobé tendence v oblasti nadstandardní činnosti, projekty v celostátním měřítku si perfektně uzpůsobuje na svou vlastní míru s ohledem na potřeby a možné limity. Její aktivity se mohou pyšnit určitou koncepcí a strategií, díky které děti s knihovnou rostou.

A právě **návaznost, propojení a vzájemné prolínání** aktivit je pro pavlovickou knihovnu jedinečné. Budovat pozitivní vztah ke knihám a ke čtení samotnému začíná ve spolupráci s rodiči díky projektu *Bookstart*, dále na činnost navazuje partnerským vztahem s místní MŠ a ZŠ a pořádáním besed a programů pro ně na míru, do kterých včleňuje projekty *Celé Česko čte dětem* a *Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka*, pro starší děti organizuje *NSA* a v rámci *Dne pro dětskou knihu*, *Týdne knihoven* a *Březen měsíc čtenářů* propaguje knihovnu a její služby, ale rovněž i knihy, avšak vždy tematicky a konkrétně zaměřené do určité oblasti. Přestože knihovna organizuje i besedy, přednášky a další aktivity pro dospělého uživatele, tak středobodem zájmu knihovny zůstává dětský čtenář.

Knihovnu v Pavlovicích u Přerova můžeme vnímat jako určitý vzor, jak je možné a poměrně jednoduché provázat jednotlivé akce a vybudovat si a vychovat si pevnou základu čtenářů. Zároveň je krásným příkladem, jakým stylem implementovat celostátní projekty a akce do běžného provozu v malých obcích.

4.5 Obecní knihovna ve Vikýřovicích

Obrázek č. 31 Interiér Obecní knihovny ve Vikýřovicích (zdroj: vikyrovice.cz)

Počet obyvatel: 2345

Počet čtenářů: 196

Rozměry knihovny: 96 m²

Účast v soutěži Knihovna roku: 2014

Vikýřovická knihovna se od ostatních z vybraného vzorku odlišuje svým umístěním, jako jediná sídlí v budově, která je určena pouze pro ni samotnou (jen v patře se nachází klub *Vikýrek*) a pro její služby. Protože nemusí sdílet prostory s žádným dalším subjektem, tak může svým uživatelům poskytnout nadstandardní možnosti pro trávení volného času. Nabízí specializovanou učebnu s několika počítači, místnost pro tvůrčí akce se vstupem do zahrady a půjčovnu, jež je vybavená mobilním nábytkem, proto se jednoduše může knihovna přeměnit v přednáškový sál, posluchárnu, ložnici pro děti v rámci NSA a další.

Současně ke všem činnostem v knihovně připívá i výhodné strategické umístění – v centru dění, vedle hřiště, hasičské zbrojnice a poblíž základní školy. Současně knihovnici hraje i do karet, že je již ve starobním důchodu, ale rovněž i, že obec nemá kulturní dům. Ze zmíněných skutečností vyplývá, že knihovnice přebírá knihovnice několik funkcí, a navíc s možností se knihovně naplno a velmi intenzivně věnovat, neboť má dostatek nejen času (nedochází k přemíře kumulací funkcí), ale i zápalu a energie.

Specialitu knihovny ve Vikýřovicích bychom hledali marně v jednorázových nebo aktivitách dlouhodobějšího charakteru. Přestože nabízí široký záběr vyžití, jak pro děti (NSA, fotografický kroužek aj.), celé rodiny (rukodělné tvoření pod vedením dobrovolnice, soutěže o nejlepší vánoční cukroví apod.) ale i pro seniory (zájezdy – Čechy pod Kosířem, Živá voda v Modré aj., besedy *Bylinky a koření v kuchyni a další*), tak díky ucelené koncepci, vizi a jasné strategii přispívá ke kulturnímu dění ve své obci především díky **úzké spolupráci s dalšími subjekty** v obci, ať už s místní ZŠ a MŠ (besedy, čtení žáků, hodiny českého jazyka v knihovně, celoroční projekt *Pohádkové bytosti*) nebo s kulturní komisí (zájezdy do olomouckého divadla na představení *Zvonokosy, Postřižiny, Muž se železnou maskou, Vzpoura nevěst aj.*), tak i s místním *Zdravotnickým spolkem* (besedy – *O Aljašce, O národních parcích na západě USA aj.*).

Spolupráce knihovny se nesoustředí jen na složky v obci, ale cílí i za hranice vesnice. Knihovnu mimo místní školy navštěvují s velkou pravidelností i děti z MŠ z Loučné nad Desnou, ale i děti z nedaleké obce Oskava, kde vikýřovická knihovna navázala rovnocenné partnerství s místní knihovnou, což je ve výsledku přínosné pro obě strany.

Obecní knihovna ve Vikýřovicích ztělesňuje prototyp dobré neprofesionální knihovny, a která si současně vybuodovala nezastupitelné místo v obci. Spojitost napříč vybranými knihovnami můžeme shledat v tom, že prostředí knihovny nabízí šanci pro smysluplné trávení volného času zcela bez předsudků a s velkou otevřeností pro všechny, kteří zde chtějí být.

5 Výzkumné šetření

Kladu si otázku, jestli akce a nadstandardní aktivity vedou k tvorbě pozitivnímu vztahu ke knihám, a zda či jak je možné vztah dále posilovat. Praktická část by měla uvést vliv implementací nadstandardních aktivit do knihoven, stanovit a reflektovat limitující faktory a bariéry. Na základě analýzy a následné syntézy bude praktická část obsahovat i konkrétní návrhy řešení problému.

Pro zkoumání dané problematiky byl zvolen kvalitativní výzkum u předem vybraného vzorku, výběr knihoven byl podmíněn dvěma ukazateli velikostí obce (počet obyvatel do 2500) a účast v soutěži Knihovna roku. Na základě čehož budou následně stanoveny výzkumné otázky, které by měly přispět k možnému generalizování i v jiných obdobných knihovnách, které splňují stejné aspekty, a přispět tak k jejich dalšímu možnému rozvoji. Současně by i výzkum měl odpovědět na palčivé otázky, které malé knihovny trápí a limitují je v jejich rozvoji.

Budou postupně a podrobně analyzovány postupy inovačních postupů, rozdílné přístupy vedení nadstandardních aktivit, z čehož následně budou vyvozeny výsledky. Bude upozorněno, jak je možné eliminovat faktory, které knihovny brzdí v implementování inovačních a kreativních postupů nejen ve vybraném reprezentativním vzorku, ale rovněž s možností zobecnění do širšího hlediska.

Výsledky dále budou sumarizované a budou hledány určité spojitosti, které by měly sloužit jako podklady pro tvorbu nových hypotéz s potenciálem se stát určitým vodítkem pro malou knihovnu, jak vytvořit i v malé obci funkční komunitní centrum, které odpovídá soudobým trendům ve společnosti. Současně si kladu za však kladu za cíl posílit vědomí o činnostech v malých obcích u široké veřejnosti a dokázat, že i drobné kružky směřují k velkým věcem, které mohou zanechat nesmazatelný otisk v celé společnosti a přispět tak k jejímu růstu. Čímž tato hustá síť malých knihoven může přispět, a taky přispívá, k vytvoření pozitivního pohledu na oblast knihovnictví v celostátním měřítku.

5.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem kvalitativního výzkumu diplomové práce bude analýza nadstandardních činností ve vybraných knihovnách. Spojnicí vybraných knihoven je počet obsluhovaných uživatelů (do 2500) a účast v celostátní soutěži Knihovna roku – kategorie základní knihovna.

Rozborem inovačních aktivit bude zjišťován dopad na uživatele a posouzen i zhodnocen jeho následný efekt pro knihovny. Zároveň budou prezentovány možná úskalí, které mohou zabránit implementaci inovačních postupů a mohou zamezit rozvoji. Na základě zjištění budou navrženy konkrétní a vzorové řešení odhalených problémů, které jakýmkoliv způsobem zabraňují pokroku malých knihoven.

Níže jsou předkládány výzkumné otázky, na které budou hledány odpovědi a možná řešení:

- Jaké inovační postupy používají vybrané knihovny Ol. Kraje?
- Jaké kroky se skrývají při organizování jednotlivých inovačních aktivit ve vybraných knihovnách a jaká je jejich úroveň?
- Jaké jsou klady a zápory plynoucí z implementací inovací do procesu?
- Existuje spojitost mezi vzrůstajícím počtem čtenářů a vzrůstajícím počtem akcí?
- Jaký projekt by zacelil pomyslnou mezeru v činnostech knihoven a uspokojil by tak potřeby uživatelů?

Na základě stanovených výzkumných otázek jsem se rozhodla pro ověření a zjištění požadovaných informací zvolit dvojkombinaci výzkumných metod – dotazník a polostrukturovaný rozhovor.

Prvotní oslovení knihoven, které odpovídaly předem stanoveným specifikům, bylo formou mailové korespondence, přes kterou byl rovněž i odeslán dotazník, po jeho vyplnění byl dále smluven rozhovor. Celkem bylo osloveno s žádostí o vyplnění dotazníků celkem 7 knihoven, avšak díky pandemické situaci, která znemožnila osobní

a vlastní průzkum v knihovnách, byl rozhovor a návštěva knihoven přesunuta do virtuálního prostředí. Proto jsem byla nucena některé knihovny z výzkumu vyřadit, neboť z technologických či osobních důvodů knihovníků nebylo možné se přes videohovor spojit. S ohledem na pandemickou situaci bylo bráno zřetel pouze na výsledky do roku 2019 (včetně). Rok 2020 nebyl předmětem zkoumání.

Výzkum měl 3 fáze

1. Sběr dat,
2. autorský dotazník,
3. videohovor.

Autorský dotazník

Pro základní sběr dat a vytvoření ucelenějšího pohledu na danou knihovnu jsem se rozhodla využít autorský dotazník (vzorový nevyplněný formulář je k nahlédnutí v příloze č.1), který umožňuje získat požadované informace v poměrně krátkém čase bez vynaložených nákladů. Jedná se o velice informačně bohatý zdroj, jehož tvorbou bylo směřováno k získání základních statistických ukazatelů, které by se staly předpokladem pro další práci na výzkumu.⁹⁵

Možnou vnímanou nevýhodou může být zkreslení výsledků plynoucí ze špatně pochopené otázky či v nízké návratnosti.⁹⁶ Díky konzultaci s regionálním metodikem při sestavování dotazníků a odesíláním dotazníků ve dvou vlnách a jejich připomínáním, jsem se snažila nevýhody eliminovat. Navíc následným videohovorem mohlo dojít díky dotazování ke korigování a upřesňování odpovědí. Vzhledem k cílům výhody značně převažují.

Vlastní průzkum – videohovor

Přestože se rozhovor, v našem případě polostrukturovaný (vzorové otázky jsou k nahlédnutí v příloze č. 2), pokládá za nejobtížnější metodu pro získávání kvalitativních

⁹⁵ CHRÁSTKA, M.: Metody pedagogického výzkumu – Základy kvantitativního výzkumu. Praha 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4

⁹⁶ GAVORA, P.: Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

dat, tak pro diplomovou práci a její cíle se jevil a jako nejvýhodnější, neboť je možné sledovat neverbální komunikaci, hbitě a velmi pružně reagovat na otázky a pochopit danou problematiku do hloubky.⁹⁷ Což bylo současně v průběhu výzkumu dokázáno.

S ohledem na pandemickou situaci nebylo možné zrealizovat osobní návštěvu a prohlídku přímo v knihovně, ale rozhovor se přesunul do virtuálního prostředí. Díky změně a přesunutí do jiné platformy byly značně eliminovány jeho nedostatky. Poklesla finanční náročnost – náklady na dopravu (byla snížena na minimum), ale i časová, která se oprostila od doby strávené na cestách (časové prostoje). Vzrostly naopak výhody, bylo možné se spojit s knihovnami, bez ohledu na jejich vzdálenost a zvýšilo se i pohodlí na obou stranách.⁹⁸ Metoda virtuálních hovorů a konferencí má obrovský potenciál přečkat i v následujících letech, neboť nabízí nepřehledné množství, jakým způsobem může být využita. Jediný limitující faktor můžeme vnímat ve schopnosti (ne)zvládnutí technologií a jejich dostupnosti, avšak vlivem jejich rozšíření nabídkou rekvalifikačních kurzů se posiluje navýšení dovedností z oblasti technologií.

Pro rozhovor byl využit balíček celkem 11 otázek, které byly v rámci polostrukturovaného dotazníku využity. Otázky byly kladeny v různorodém pořadí, z důvodu zajištění nenuceného plynutí. Některé otázky byly respondenty zodpovězeny zcela spontánně případně byly odpovědi zjištěny jinou metodou (pozorování apod.), proto nebylo potřeba využít komplexně celý balíček. Dle situace a s ohledem na rozsah a kvalitu odpovědí byly pokládány ještě další doplňující otázky.

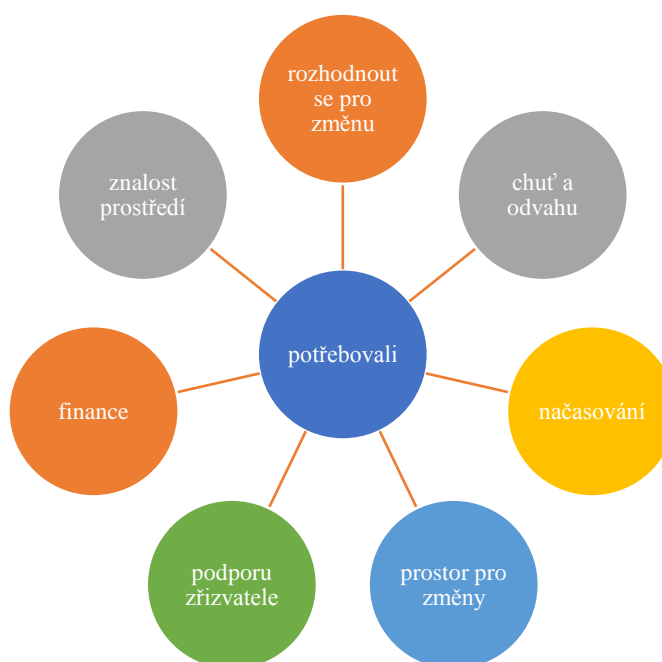
Na základě rozhovorů, jejichž průměrná délka se pohybovala kolem 68 minut, byly zjišťovány odpovědi na výzkumné otázky, byla hodnocena dostupnost knihovny, osobnost knihovníka, interiér, ale i další faktory plynoucí z rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor nebyl nahráván, k zaznamenávání informací sloužily podrobné poznámky, které byly následně zpracovány a výsledek je níže prezentován.

⁹⁷ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026209829.

⁹⁸ ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206446.

5.2 Vlastní výzkum

Na základě zvolených metod uplatněných ve výzkumu jasně vyplynulo, že všechny knihovny splňují aspekty komunitního centra ve své vlastní obci. Za vybudováním knihovny, která nabízí smysluplné trávení volného času, stává se spojnicí mezi formálním a neformálním vzděláváním a zároveň podporuje celoživotní vzdělávání, stojí nikdy nekončící úsilí, na které má vliv hned několik faktorů, jak dokazuje i obrázek č. 32, který byl zpracován na základě rozhovorů s knihovnicemi z vybraných knihoven. Dokazuje, co vše je potřeba, aby tradičního pojetí knihoven stalo kulturní a moderní centrum.

Obrázek č. 32 Faktory, jež ovlivnily implementaci změn ve vybraných knihovnách (zdroj: vlastní)

Rovněž byla i prokázána spojitost mezi vzestupnou tendencí počtu čtenářů s ohledem na rostoucí počet akcí v knihovnách, což dokazuje nejen subjektivní názor knihovnic, ale rovněž i podklady z ročních statistických výkazů, jež jsou knihovny povinny zpracovávat. Zároveň však byl i díky akcím stanoven trend, že knihovny jsou více spontánně navštěvovány i v meziobdobí, kdy zrovna neprobíhá kulturní či vzdělávací akce. Což se i prokázalo na celkové výši návštěvníků v knihovně. Vliv na danou skutečnost mají nejen akce, kde mohou návštěvníci strávit chvíle v příjemné atmosféře, které vedou k vybudování dobrého renomé právě skrze výjimečné a zážitkové

aktivity, ale především k vytvoření blízké vztahu mezi knihovníkem a čtenářem. Knihovníci díky zajímavým činnostem přispěli ke vzniku či posílení identit knihovny, která motivuje uživatele k dalším návštěvám. Jak dokazuje i obrázek č. 33, který zobrazuje opakující vlastnosti knihoven z vybraného vzorku, tak klíčovým aspektem je zprostředkovat lidem zážitek.

Obrázek č. 33 Vlastnosti knihoven, které se ve vybraném vzorku opakovaly (zdroj: vlastní)

Přestože knihovnice nabízí rozličné spektrum nabídky sekundárních služeb, tak až na jednu výjimku nemají pedagogické vzdělání. Avšak na kvalitě aktivit se daný jev nepodepisuje, což je dáno právě díky dlouholeté praxi v knihovnách. K postupu plánování a organizování aktivit přistupují většinou zcela spontánně a přirozeně, pouze dvě nabízí výhledový kalendář, ve kterém jsou zahrnuty plánované akce na daný rok. Což se jeví poměrně na škodu, neboť veřejný organizační plán by přispěl k lepší transparentnosti, zabránil by duplicitě, případně zbytečně vysoké koncentraci akcí v malých obcích nebo i vzájemnému překrývání souběžných akcí organizovaných dalšími subjekty. Zároveň by i roční plán mohl vést k zjišťování a následnému reflektování poptávky, kterou by bylo snadné včlenit do chodu knihovny, neboť plánování aktivit podléhá pouze subjektivnímu pocitu pracovníků ve vybraných

knihovnách, konkrétní potřeby jsou případně zjišťovány pouze „mezi řečí“, nejsou tedy nijak ověřitelné.

Náměty na aktivity si hledají přes různorodé kanály, ale převážně se nechávají inspirovat tematickými celostátními kampaněmi, kterými se snaží oslovit cílovou skupinu. Knihovny z vybraného vzorku oslovují svými aktivitami především děti do 15 let.

Celkově z šetření vyplynulo, že se knihovnice do svých programů snaží včleňovat aktivizační a zážitkové metody, v důsledku čehož chtějí podpořit formální vzdělávání, ale rovněž i „učit“ zábavnou formou. K umocnění dojmu z jednotlivých aktivit přispívá i zapojení různorodých didaktických pomůcek, didaktických her, využívání širokého spektra metod, ale i přátelské atmosféry v knihovně, jinakého prostředí než ve škole...

Jak byly jednotlivé knihovny výše blíže specifikovány a prezentovány, tak každá je svým vlastním způsobem zcela rozmanitá a v určitém pohledu jedinečná. Knihovny si jsou skutečnosti vědomy, a proto se snaží nastavit své služby pro publikum, protože jediné tak získají jistotu, že budou uživatelé i nadále chodit. Přestože se liší konkrétní pojetí jednotlivých inovačních postupů v knihovnách, neboť odpovídají místním specifikům, tak se knihovnice jednohlasně shodly, že nejnáročnější, ale zároveň nejpoblábnější akcí v knihovně je *Noc s Andersenem*. Náročnost této akce spořívá v nutnosti dopodrobna naplánovat program, který děti nenechá chladnými, velké zodpovědnost za děti, nutnost zajistit jejich bezpečnost, ale i administrativní obtížnost. NSA v sobě spojuje několik předpokladů pro aktivitu, která má potenciál zaujmout a mít opravdový úspěch. Aspiruje vysokou aktivizaci a zážitkovostí, zároveň i šanci neobvyklého dobrodružství v podobě nocování v knihovně a možností „něco“ si odnést z knihovny (hmotného i nehmotného).

Naopak aktivitami, které mají nejmenší ohlas u publika, resp. jsou poměrně ošemetnou záležitostí jsou přednášky a besedy pro dospělého čtenáře. Zde se knihovnice necítí zcela jistě, zda osloví dostatek uživatelů k návštěvě a nevznikne trapná situace. Jedna knihovnice, dokonce po špatné zkušenosti (nikdo na podobnou akci nepřišel) od obdobných aktivit zcela upustila a soustřeďuje se nyní na jinou oblast, díky které u občanů boduje – nabízí opravdu širokou nabídku deskových her, půjčování her rovněž

podpořila i otevřením kroužku. Na tomto příkladu jsme jasně demonstrovaly skutečnost, že přestože se jedny dveře zavřou, tak vyvstane možná další šance k oslovení nových uživatelů, proto je důležité reagovat na poptávku, vnímat potřeby návštěvníků a přizpůsobovat činnost v knihovnách. Deskové hry rovněž můžeme vnímat i jako možnost zvýšení zájmu u (ne)čtenářů, k čemuž přispívá i pandemická situace, neboť právě důsledkem pandemie vzrostl obrovský zájem o deskové hry. Pro knihovny se tak nabízí šance rozšířit nabídku deskových, stolních a karetních her či službu zřídít.

Přestože pandemická situace značně omezila pořádání aktivit v knihovnách, tak knihovnice zůstávají optimistické, a i v roce 2021 chtějí pořádat nové akce, které však zrcadlí celkový koncept knihovny a podléhají cílové skupině, na kterou se soustředí. Příkladem může být Místní knihovna Černotín, která hodlá i nadále pokračovat v dobročinné činnosti. V letošním roce by chtěla opět uspořádat tvořivé dílny a následný bazar, který by podpořil útulek *Neposedné tlapy*. Nejednalo by se pouze o finanční dar, ale díky vstupence na akci – deka, krmivo pro zvířata, hračky, obojky a jiné, by útulku zprostředkovala i hmotný dar.

Je důležité pokračovat i nadále v implementaci inovačních postupů do knihoven a přispívat k životu v dané obci a vnímat pozitiva plynoucí z inovací, avšak je nutné si uvědomit i stinnou stránku dané věci. Je nutné se z negativ poučit a přetavit je v možnou kladnou stránku či případně od nich odvíjet další činnost. Tabulka č. 2 znázorňuje klady a zápory implementace inovačních postupů, jež vyplynuly na základě rozhovorů.

Pozitiva	Negativa
Novinky	Čas strávený nad přípravami
Šance zaujmout	Vyšší finanční vklady (materiál
Zabránění stagnace	Nervozita
Rozvoj služeb	U náročnější projektů nutnost angažovat dobrovolníky
Osobní růst knihovníka	Akce je nutné přizpůsobit prostředí (malé prostory → víceúčelové místnosti)
Podpora mezilidských vztahů	Nutnost podrobné organizace
Tvorba pozitivního pohledu na knihovnu	Finance
Nabídka volnočasových aktivit pro široké spektrum lidí – zcela zdarma	
Podpora sociálně slabých rodin	
Růst návštěvnosti	
Zvýšení počtu čtenářů	
Posílení image knihovny	
Zvýšení čtenářské gramotnosti	

Tabulka č. 2 Klady a zápory implementace inovačních postupů do malých knihoven (zdroj: vlastní)

Zajisté existují honosnější, lépe vybavené knihovny, ale všechny vybrané jsou provozovány s obrovskou láskou a zájmem ze stran knihovnic. Nebojí se riskovat využívat nové inovační postupy, implementují technologie do běžného provozu a z případných neúspěchů či nedostatků se poučí.

Přestože rok 2020 nebyl předmětem zkoumání, neboť by jeho výsledky a údaje mohly šetření znehodnotit a značně zkreslit, tak bylo nevyhnutelné se o něm zmínit i v rozhovorech. Můžeme však konstatovat pozitivní zjištění, že všechny knihovny z vybraného vzorku se snažily vyrovnat s pandemickou situací a pasivně nečekaly, až situace pomine. Nabízely donášku knih do domu, jak situace dovolila otevřely výdejní okénko, pořádaly on-line verze aktivity (NSA), či v exteriéru organizovaly stezky. Přestože knihovny zavřely své dveře, tak i přes značné peripetie fungovaly dál a svou činnost přesunuly do e-prostoru. Zároveň je však nutné i podotknout, že jim čtenáři zachovali přízeň, právě díky dlouhotrvajícím službám.

5.3 Výzkumné výsledky

Na základě zjištěných faktů, ať už z dotazníků nebo hlavně z informací plynoucích ze samotných rozhovorů bylo zjištěno nedostatečné uspokojení potřeb vyplývající z naplňování volného času dospělých osob, jinou metodou než pouhými

přednáškami a besedami. Pro konkrétní navrhnutí zacelení mezery byla vybrána ze vzorku zmíněných knihoven jedna, u které byla provedena podrobná SWOT analýza (tabulka č. 3), na jejichž základě jsou následně navrhnuty dva aktivizační programy. Nejedná se o jednodenní záležitosti, neboť by neměly požadovaný efekt, ale o aktivity dlouhodobějšího trvání, které by měly za cíl oslovit právě spektrum dospělých osob.

Přestože jsou programy vymyšlené a navrhnuté na míru jedné knihovny, tak se jedná o snadno zobecnitelné projekty s vysokou šancí a potenciálem zrealizovat je i v jiných knihovnách či odlišných institucích.

Vnitřní původ	Silné stránky	Slabé stránky
	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalifikovaný a odborný personál (aktivně se účastní dalšího vzdělávání) • Finanční stabilita • Úzká spolupráce s vedením obce • Materiální zabezpečení • Atraktivní činnosti (odpovídající poptávce) • Samostatnost • Spojení uživatelů různých věkových skupin – předávání zkušeností, dovedností • Zájem uživatelů, návštěvnost • Poptávka po kultuře • Atraktivní moderní prostory • Vícezdrojové financování • Prezentace činnosti v médiích (zpravodaj, web, fb) • Prezentace knihovny v celostátním měřítku (knihovnické časopisy, konference, setkání aj.) • Atraktivní propagace (pozvánky, plakáty, aj.) • Podpora pozitivní image knihovny (zapojení do charitativních projektů) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zřídit youtube kanál → otevřít kroužek výpočetní techniky účastníci se sami mohou starat o sociální profily • Špatná orientace v budově • Limitující prostory • Absence bezbariérové přístupu • Dlouhá doba katalogizace knih • Pouze jeden zaměstnanec • Otevřeno pouze 2 h týdně (+1,5 h kroužek)
Vnější původ	Příležitosti	Hrozby
	<ul style="list-style-type: none"> • Zapojení do chodu dobrovolníky (pomoc při organizování aktivit) • Užší spolupráce s místní MŠ a ZŠ • Možnost oslovit i další články o obohacení činnosti (př. městská policie, hasiči, armáda) • Možnost navázat partnerského vztahu s obdobnou institucí • Autoevaluace • Růst počtu obyvatel • Zveřejňovat výroční zprávy • Vícezdrojové financování (více sponzorů a darů) • Zapojit se do regionálních a celostátních projektu (SKIP 10, Klubko10, Čtení pomáhá aj.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurence ostatních volnočasových zájmových organizací • Snižování počtu dětí v obci • Možnost poškození volně dostupné knihobudky • Konkurence MěK Hranice • Neovlivnitelné okolnosti (nemoc knihovníka → pouze jeden zaměstnanec v knihovně)

Tabulka č. 3 SWOT analýza vybrané knihovny (zdroj: vlastní)

Krásná zahradnice – tvorba domácí přírodní kosmetiky

Na základě SWOT analýzy a výsledků výzkumu jasně vyplývá, že se počet možných dětských uživatelů napříč obcemi snižuje. Je proto důležité se zaměřit i na lidi v produktivním věku, jejichž poptávka po vyplnění volného času v daných obcích není uspokojivá.

Ve vybrané obci, ve které působí i knihovna, jež byla podrobně analyzována ve SWOT analýze, se nabídka volnočasových aktivit soustřeďuje pouze do sportovního odvětví, kultura pro osoby v produktivním věku je de facto zcela opomíjena, a proto nenabízí dostatečné uspokojení. Nejpočetněji zastoupenou skupinou jsou dle mého vlastního průzkumu ženy v produktivním věku (ve všech knihovnách napříč vybranými knihovnami). Přesto je skupina velmi opomíjena, jejich návštěvnost na sportovních akcích, či aktivní účast v klubech, je v řádu jednotek procent, a proto je na základě zjištěné skutečnosti navrhnout projekt cílený na konkrétní skupinu – ženy od 26 let.

Zdůvodnění vzdělávací aktivity: Možnost využití organických ingrediencí (dobře dostupné – volně rostoucí i pěstované rostliny) v oblasti kosmetiky. Důraz na léčivé účinky. → *V okolí se obdobná aktivita neodehrává a dle mých informací by byl o ni zájem, uspokojení poptávky*

Popis souboru vzdělávaných a jejich případná specifika: ženy od 26 let, max 12 osob, osoby se zájmem o alternativní přírodní produkty (začátečníci), nutné dopředu zjistit možné alergie

Časové a organizační rozvržení výuky: přelom května a června 5 x 3 h (vždy v sobotu, případně dle počasí – výukové lekce by byly za nepříznivého počasí posunuty)

Tabulka č. 4 zobrazuje konkrétní náplň vzdělávacího programu pro ženy produktivního věku.

Programový cíl: Účastník kurzu bude po jeho absolvování schopen správně zvolit produkty pro svou pleť, vytvořit produkty založené na organických ingrediencích a oceňovat přínos přírodní kosmetiky pro člověka.				Způsob kontroly jeho ověření: Rozhovor nad <i>Nedokončenými větami</i>		
Časové údaje	Specifické/dílčí cíle	Způsob kontroly dosažení cíle	Učivo	Hlavní strategie	Lektor	Organizace, příp. odpovědný pracovník, poznámka.
23. 5. 8:00 – 11:00	Rozpoznat vybrané rostliny. Naplánovat optimální sběr vybraných rostlin. správně je zpracovat a uchovat.	Analýza průběhu činnosti	Lokální léčivé byliny v oblasti, sběr a zpracování rostlin	Asociační metoda, navštívit bylinkovou zahrádku, práce ve dvojicích	A, B	Pomůcky jsou v první skříni
30. 5. 8:00 – 11:00	Zhodnotit jednotlivé složky na etiketě „regálových“ produktů, vyjmenovat možné nebezpečné látky a navrhnout jim přírodní alternativu. Vytvořit jednoduché kosmetické produkty z medu. Je nakloněn používat jen přírodní kosmetiku.	Analýza výsledku činnosti, rozhovor, diskuze	Nebezpečné látky v kosmetice a její alternativy (tradiční prověřené historii), konzistence medu, výroba kosmetických produktů z medu	Pracovat s běžně dostupnými produkty v drogeriích různých značek, promítnout video ⁹⁹	A	Heslo PC: 1234, klíče od kuchyňky u pí. Novákové
6. 6. 8:00 – 11:00	Objasnit možnosti využití kozího mléka v přírodní kosmetice a diskutovat nad jeho příznivými efekty. Vytvořit produkty z kozího mléka.	Pozorování, rozhovor	Využití kozího mléka v užitkové kosmetice a praktická výroba produktů, přínos přírodní kosmetiky		A	
13. 6. 8:00 – 11:00	Analyzovat a vybrat pro svou pleť vhodné organické látky a s ohledem na jejich vlastnosti vyrobit pleťovou kosmetiku	Rozhovor, analýza výsledku činnosti	Analýza pleti, organické látky a jejich specifika,	Individuálně pomáhat, každý dostane prostor vyjádřit svůj názor	A, B	

⁹⁹ https://www.youtube.com/watch?v=2c1rCG_9caM

	Ocenit přínos přírodní kosmetiky.		výroba pleťové kosmetiky na míru			
20. 6. 8:00 – 11:00	Zvolit pro svou pleť správné odstíny a vyrobit krásnou kosmetiku. Uvést klady a zápory přírodní kosmetiky. Je nakloněn navštívit pokračující kurz.	Analýza výsledku činnosti, rozhovor, dotazník	Výroba krásné kosmetiky dle typologii pleti, receptury produktů	Individuálně pomáhat, pracovat s knihou ¹⁰⁰	A	vyčlenit 15 minut k reflexi (k dispozici u pí. Novákové)

Tabulka č. 4 Vzorové navržení programu Krásná zahradnice (zdroj: vlastní)

¹⁰⁰ THOMAS, Alena. *Děláme si to doma sami 3: herbář receptů pro domácí lékárnu, kosmetický salón i špajz*. V Brně: Jota, 2018. Populárně naučná. ISBN 978-80-7565-341-3.

Projekt by měl uspokojit poptávku po aktivitách ve vybrané obci, ale rovněž přispět i k rozvoji schopností, dovedností a znalostí všech účastníků a současně by měl obohatit i jejich kulturní rozhled a posílit klíčové kompetence.

Naplnění cílů a předpokladů aktivity by bylo sledováno průběžně na základě pozorování, analýz a rozhovorů, avšak kýžený dopad projektu by se vyhodnotil na základě závěrečné reflexe *Nedokončené věty*. Princip zpětné vazby spočívá v doplnění, na základě svých prožitků a dojmů k celé aktivitě, nedokončených vět účastnicemi po absolvování kurzu. Následně by text před skupinou přečetly a diskutovaly nad poznámkami.

Některé typy pro *Nedokončené věty*:

- Nejvíce mě bavilo...
- Nikdy bych si nemyslela, že...
- Pořád mám před očima moment, kdy...
- Nejvíce mi pomohlo, když...
- Původně jsem chtěla...

S filmem v zádech

Projekt *S filmem v zádech* by byl realizován díky platformě *Promítej i ty!*, která nabízí kvalitní dokumentární filmy reflektující a mapující určitou palčivou problematiku a tematiku, ať už společenskou, LGBT, enviromentální, sociálně-patologickou aj. volně ke stažení a k veřejnému promítání. Pouze za dodržení určitých podmínek, jako je nevybírání vstupného na veřejném promítání, zamezení volnému šíření filmu nebo částí filmů na internetu apod.. Zároveň jsou distribuovány i doprovodné materiály, které mohou sloužit nejen k propagaci promítání, ale především k otevřené diskuzi po filmu, důsledkem čehož je možné ještě více prohloubit a znásobit dojem z filmu.¹⁰¹

¹⁰¹ O Promítej i ty! In: *Promitejity.cz* [online]. Praha [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://promitejity.cz/o-projektu/>

Pokud bychom měli zajištěn kvalitní dokumentární film, bylo by nutné věnovat i určitou péči pro zajištění kvalitního promítání. Zde by bylo možné využít dotačních programů VISK3 a požádat o projektor či promítací plátno, nákup by následně mohl proběhnout přes Techsoup, která umožňuje pro dobročinné či neziskové organizace, pod kterou spadají i knihovny, nákup technologií za poměrně snížené vklady.

Prvoplánově bychom mohli návrh projektu *S filmem v zádech* vnímat pouze jako promítání palčivých témat a následnou diskuzí. Jeho přesah je však mnohonásobně větší. Může se jednat o jednorázovou akci, řešící lokální problematiku, či vhodnější celoroční plán (1x měsíčně ve tříhodinových blocích), který by se realizoval v tematických blocích, vždy s ohledem na individuální potřeby a specifika daného místa. Samotné promítání by bylo však obohaceno o další formy a aktivizační metody, v důsledku čehož by jeho rovina byla povýšena o několik úrovní výše.

Program by se odvíjel od zvolené problematiky potažmo filmu, čemuž by odpovídala i cílová skupina, která by se stala proměnnou, Neboť je nutné velice citlivě přistupovat ke každému filmu, který by se promítal, a až na jeho základě volit specifickou cílovou skupinu (např. ženy nad 26 let, osoby ohrožené sociálně patologickými jevy, rodinní příslušníci osob s handicapem apod.). Avšak je důležité volit téma, které by bylo občanům blízké, a tím by byla šance nejen na vyřešení či osvětlení lokálního problému, posílení hrdosti na svou obec a krajinu, ale rovněž i budování pozitivního povědomí o knihovně jakožto vzdělávací instituci.

K čemuž by sloužilo nejen promítnutí filmu (jeho průměrná časová dotace je kolem 80 minut), následné diskuzi (cca 20 minut), tak by dále byl program doplněn o aktivizační část – např. tvoření stromu života, koláží z fotografií, prohlídkou institucí týkající se dané problematiky s možností účastnit se činností s uživateli domu či jiné instituce aj.. Tabulka č. 5 zobrazuje konkrétní implementaci filmu z platformy *Promítej i ty!* do aktivizačního programu.

Časové údaje	Cíl	Cílová skupina	Způsob kontroly dosažení cíle	Učivo	Hlavní strategie	Lektor	Organizace, příp. odpovědný pracovník, poznámka.
26. 6. 17:00-20:00	Objasnit a rozpoznat projevy demence, ocenit přístup rodinných příslušníků a prakticky aplikovat metody k předcházení demence.	Senioři ohroženi demencí a jejich rodinní příslušníci	Analýza průběhu činnosti, analýza výsledku činnosti, rozhovor	Stařecká demence, způsoby předcházení demence a trénování paměti,	Každý dostane prostor vyjádřit svůj názor, Individuálně pomáhat	A	film <i>Ztracené vzpomínky</i>
31.7. 17:00-20:00	Vlastními slovy objasnit uspořádání krajiny v dané lokalitě s ohledem na její <i>Krajinný plán</i> , respektovat a vnímat krajinu jako přínosnou a vytvořit návrh na změnu <i>Krajinného plánu</i> .	Muži i ženy nad 15 let, se zájmem o enviromentální výchovu, či se zájmem o zapojení se do <i>Krajinného plánu</i> dané obce	Analýza výsledku činnosti, rozhovor	Krajina a její ekologické a kulturní hodnoty	Každý dostane prostor vyjádřit svůj názor,	A, B	Klíče od projektoru u pí Novákové, pomůcky jsou v druhé skříni, film <i>Svébytná půda</i>

Tabulka č.5 Navržení vzorového promítání s aktivizačními činnostmi (zdroj: vlastní)

Závěr

Jak dokládá diplomová práce, tak knihovny v malých obcích ušly mílové kroky kupředu ke svému rozvoji, zaměřily se na posílení tradičního pohledu na knihovny (výpůjční a rešeršní služby), snaží se adekvátně reagovat na rozvoj digitálních technologií, konkrétně implementací moderních technologií do svého běžného provozu (automatizované výpůjční systémy, čtečky, e-knihy, audioknihy, on-line katalog), ale především se pro své obce přetvořily na kulturní a komunitní místo, které nabízí upokojení, co možná nejširšímu spektru uživatelů.

Bohužel však u většinové společnosti převládá pocit, že malé venkovské knihovny jsou jen zbytečným místem, ztrátou času i energie. Dávno však je tento pohled mylný a mnohonásobně vzdálený od skutečnosti, knihovny v malých obcích se snaží proti tomuto pocitu bojovat ze všech sil a za využití všech svých prostředků a možností, vyvrátit tento obraz. Snaží se podporovat nejen pozitivní pohled na veřejné knihovnictví, ale rovněž i podporovat kulturní život obci, posilovat vzdělanost, zvyšovat gramotnost a budovat pozitivní návyky s ohledem na čtenářství a trávení volného času. Neboť ukazatelem dobré knihovny není počet výpůjček, ale spokojenost lidí, kteří do ní chodí.

Knihovny, nejen v malých obcích, by měly směřovat ne k naplnění hromadou knih, ale aktivitami, které by uspokojily nejen uživatele, ale zároveň by posílily klíčové kompetence. Je důležité rozpoznat svou rozmanitost, jinakost a jedinečnost, na základě čehož může být velice cíleně uspokojována poptávka. Je nutné vědět, co by lidé chtěli, volit správné způsoby a kanály komunikace a zároveň neustále inovovat.

Je důležité, aby knihovna měla nejen co nabídnout, ale aby v ní byl knihovník nabízející kvalitní služby, a který se současně může opřít o svého zřizovatele a příslušného metodika.

V teoretické části díky představení malých knihoven v obcích do 2500 obyvatel se zasazením do historického kontextu byly prezentovány skutečnosti a determinanty (prostory, PR, finance, způsoby měření kvality aj.), jež mají na chod knihovny bezprostřední vliv. Sledovaným ukazatelem se stalo možné volnočasové využití

v knihovnách v malých obcích, neboť právě knihovny mnohdy ztělesňují jedinou instituci, nabízející volnočasové vyžití v malých obcích. Rovněž byly charakterizovány celostátní kampaně, které mají přispívat k posilování čtenářské gramotnosti.

Pro praktickou část byl vybrán reprezentativní vzorek pěti knihoven v Olomouckém kraji do 2500 obyvatel, a které měly možnost reprezentovat kraj v celostátní soutěži *Knihovna roku*. Na základě kvalitativního výzkumu pomocí dotazníků a rozhovorů bylo potvrzeno, že i v malých knihovnách se dějí věci, které ovlivňují celou společnost již od narození. Všechny knihovny napříč vzorkem splňují prototyp komunitní knihovny, která svým vlastním způsobem se snaží reagovat na potřeby v daném místě, čemuž odpovídalo i různorodost koncepcí a jednotlivých strategií. Zajímalo mě, jestli počet akcí ovlivňuje i růst počtu čtenářů, což bylo jasně prokázáno a zároveň díky implementaci nových postupů a metod došlo k růstů počtu návštěvníků.

Syntézou teoretické a praktické části, na základě SWOT analýzy a díky aktivizačním programům, které byly prezentovány pro specifickou skupinu dospělého uživatele, došlo k zacelení pomyslné mezery. Zvolené metody se ukázaly jako vhodné a naprosto dostačující pro charakter výzkumu, neboť nabídly dostatečné informace pro zpracování výzkumu.

Diplomová práce *Inovační postupy v malých knihovnách* podává jasné svědectví, že nadstandardní činnost knihovníků v malých knihovnách v malých obcích má smysl a je prospěšná. A představa o knihovně jako o místě, kde musí být neustále ticho je již překonaná.

Seznam použitých zdrojů:

Literatura

BÁRTA, Luboš, 2013. Public relations & marketingová komunikace v obchodu s vínem. 1. vyd. Praha: Radix ve spolupráci s Business Institut, 2013. 463 s. ISBN 978-80-87573-07-5.

FOBEROVÁ, Libuše. Knihovník, knihovna, komunikace. Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna, 2014. ISBN 978-80-7054-206-4.

GAVORA, P.: Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026209829.

HISLE, David a Katy WEB. Information Literacy Concepts: An Open Educational Resource. Joyner Library, ECU, 2017. ISBN neuvedeno.

HOUŠKOVÁ, Zlata a Veronika LAUFKOVÁ. Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. ISBN 978-80-7050-703-2.

HOLCEROVÁ, Vladimíra a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4697-5.

CHRÁSTKA, M.: *Metody pedagogického výzkumu – Základy kvantitativního výzkumu*. Praha 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4

KAPLÁNEK, M. (ed.) *Čas volnosti - čas výchovy: Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3, s. 25.

Kaplánek, Michal a kol. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Vydání první. Praha: Portál, 2017. 207 stran. ISBN 978-80-262-1250-8.

KNIGHT, Peter. *Vysoce efektivní marketingový plán: 15 kroků k úspěchu v podnikání*. Praha: Grada, 2007. Manažer. Marketing. ISBN 978-80-247-1999-3.

KOPŘIVA, Karel, 2013. Lidský vztah jako součást profese. 152 s., Vyd. 7., V Portálu 6. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0528-9.

KOTLER, P. a K. L. KELLER. Marketing management. 12. vydání. Praha: Grada publishing, 2007. 814 s. ISBN 978-80-247-1359-5.

LAUFKOVÁ, Veronika. Projekt S knížkou do života a čtenářská gramotnost: Metodická příručka pro práci knihoven s dětmi ve věku 3–6 let. Praha: Národní knihovna České republiky, 2020. 92 s. ISBN 978-80-7050-732-2.

PÁVKOVÁ, Jiřina. et al. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. 2. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2013. ISBN 978-80-7050-628-8.

SVOBODA, Václav, 2009. Public relations moderně a účinně. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2009. 239 s. ISBN 978-80-247-2866-7

ŠEDÁ, M. Zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven: Studijní text. 1. vyd.

Ostrava: 2019, s. 36-39 Dostupné z:

https://www.svkos.cz/data/filemanager/source/studijn%C3%AD%20texty%20pro%20knihovny%20ADky/24_Zaji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD%20v%C3%BDkonu%20RF%20knihoven_%C5%A0ed%C3%A1.pdf

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206446.

THOMAS, Alena. *Děláme si to doma sami 3: herbář receptů pro domácí lékárnu, kosmetický salón i špajz*. V Brně: Jota, 2018. Populárně naučná. ISBN 978-80-7565-341-3.

VÁŠOVÁ, Lidmila. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995. Knihovnictví. ISBN 80-85866-07-2.

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha : Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8

Časopisy

FELCE, D, PERRY, J. Quality of life: Its definition and measurement. *Research in developmental disabilities*. 1995, roč. 16, č. 1, s. 51-74. ISSN 08914222

FOBEROVÁ, Libuše. Efektivní komunikace ve službách – 3. díl. *Duha: Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy*. [online]. 2013, 27(3) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/efektivni-komunikace-ve-sluzbach-3-dil>

GEC, Tomáš. Systémy veřejných knihoven – jejich ustavení a možnosti dalšího směřování: Jaké jsou důvody vytvoření systému knihoven? *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. Kladno, 2019, 2019(3.) [cit. 2021-04-23]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <https://www.svkkk.cz/en/ctenar/clanek/2245>

GILLERNOVÁ, I. Sociální dovednosti jako součást profesní kompetence učitele. *Pedagogická orientace* 2003, č. 2, s. 83-94. ISSN 1211-4669.

HOUŠKOVÁ, Zlata. Příprava Noci s Andersenem. *Časopis pro čtenářskou veřejnost. Grand Biblio*, 2009, 3(4), 27. ISSN 1802-3320.

KUBÍČEK, Jaromír. Knihovnický zákon 1919 a Brno. *Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy*. [online]. 2019, 33(4) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/knihovnicky-zakon-1919-brno>

MASSAM, B., H. Quality of life: public planning and private living. *Progress in planning*. 2002, roč. 58, č. 3, 141 s.. ISSN 03059006.

RICHTER, Vít. Benchmarking knihoven. *Čtenář: měsíčník pro knihovny* [online]. 2009, 2, [cit. 2010-10-16]. ISSN 1805-4064. Dostupný z WWW: <<https://www.svkkk.cz/en/ctenar/clanek/2226>>.

RICHTER, Vít. Benchmarking knihoven - jak poznat dobrou knihovnu?. Bulletin SKIP [online]. 2008, 2, [cit. 2010-10-16]. ISSN 1213-5828. Dostupný z WWW: <http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull08_209.htm>.

RICHTER, Vít. Trendy vývoje veřejných knihoven na základě analýzy dat z projektu Benchmarking knihoven. *Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy*. [online]. 2020 34(4) [cit. 2021-04-16]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/trendy-vyvoje-verejnych-knihoven-na-zaklade-analyzy-dat-z-projektu-benchmarking-knihoven>

ŠIDLICHOVSKÁ, Zuzana. Zkušenosti účastníků projektu Benchmarking knihoven. *Ikaros* [online]. 2011, ročník 15, číslo 3 [cit. 2021-04-16]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/13602>

Internetové zdroje

Báseň oslavná o Hansi Christianu Andersenovi. *Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana* [online]. Uherské Hradiště, 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.knihovnabbb.cz/cz/node/954>

Březen: měsíc čtenářů 2020–11. ročník. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

Dotazník k účasti knihovny v Týdnu knihoven 2019. Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/formulare/dotaznik-k-ucasti-knihovny-v-tydnu-knihoven>

Financování z dotací EU. *Moravská zemská knihovna: METODICKÉ CENTRUM PRO VÝSTAVBU A REKONSTRUKCI KNIHOVEN* [online]. 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://mcvrk.mzk.cz/financovani/dotace-eu>

HUBATKOVÁ SELUCKÁ, Helena. Projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2020/2021. Knihovna Jiřího Mahena [online]. Brno, 2015 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.kjm.cz/uz-jsem-ctenar>

Charakteristika kraje. Český statistický úřad [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/charakteristika_kraje

Indikátory: Indikátory sledované v benchmarkingu knihoven. *Informace pro knihovny* [online]. Praha, 2018 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/mereni-vykonu-a-kvality-v-knihovnach-1/indikatory>

KNIHOVNA JINAK – soutěž na facebooku. Svaz měst a obcí České republiky [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost/kultura-a-cestovni-ruch/kultura/a/knihovna-jinak-soutez-na-facebooku>

Knihovna roku – ceny udělené roku 2019. Informace pro knihovny [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/knihovnicke-souteze-a-ceny/knihovna-roku/knihovna-roku-2019/knihovna-roku-ceny-udelene-roku-2019>

Knihovnická (a příbuzná) periodika ČR a SR. Informace pro knihovny [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/oborove-baze-dat/06_Knihovnicka_a.htm

Koncepce, strategie, deklaráce: Koncepce rozvoje knihoven a další koncepce a strategické materiály. Informace pro knihovny [online]. 2021, s. 70 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/legislativa/koncepce-strategie-deklarace>

KOŘISTKOVÁ, Lucie. Den pro dětskou knihu [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

Maraton čtení 2016. Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky [online]. Praha, 2016 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/maraton-cteni>

O Promítej i ty! In: Promitejity.cz [online]. Praha [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <http://promitejity.cz/o-projektu/>

ORÁLKOVÁ, Helena. Velké říjnové společné čtení. WikiKnihovna [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z:

https://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Velk%C3%A9_%C5%99%C3%ADnov%C3%A9_spole%C4%8Dn%C3%A9_%C4%8Dten%C3%AD

PEXOVÁ, Michaela. Den pro dětskou knihu 2019. Den pro dětskou knihu [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/>

Poslání. Celé Česko čte dětem [online]. Praha, 2014 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani?gclid=Cj0KCQjwutaCBhDfARIsAJHWnHvemp-urPAoGyVFwTAJ7C0Gdi1siwyoH6iiphF_Q_ZI_F18K3nsHZJIaAq9aEALw_wcB

Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty SKIP 10 – na podporu nadstandardních knihovnických, informačních a kulturně vzdělávacích činností knihoven Olomouckého a Moravskoslezského kraje. *SKIP10: Moravskoslezský a Olomoucký kraj* [online]. Opava, 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://www.skip10.cz/files/granty/Granty_2019_SKIP10_podminky.pdf

Projekt "Benchmarking knihoven." *Informace pro knihovny* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/mereni-vykonu-a-kvality-v-knihovnach-1/Benchmarking.htm>

Projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2020/2021. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka>

Průzkumy. *Celé Česko čte dětem* [online]. Praha, 2018 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/pro-rodice/pruzkumy>

Přednáška Libuše Foberové: Dosáhněte co nejlepší komunikace za výpůjčním pultem knihoven v Moravské zemské knihovně v Brně, 28. 5. 2015. Dostupné: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/foberova_-_komunikace.pdf

Registrační formulář. Den pro dětskou knihu [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/registrace-knihovny>

Soutěž MARK 2019. Svaz knihovníků a informačních pracovníků [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/akce-a-projekty/akce-skip/mark>

Soutěž Městská knihovna roku 2020. Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/cena-skip-a-skanska-mestska-knihovna-roku>

SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ a KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA. O projektu. *Noc s Andersenem* [online]. 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

ŠKYTOVÁ, Alžběta. Benchmarking knihoven. WikiKnihovna [online]. Praha, 2010 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Benchmarking_knihoven

Týden knihoven 5.-11. října 2015–19. ročník. Svaz knihovníků a informačních služeb České republiky [online]. Praha, 2015 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/tyden-knihoven/tyden-knihoven-5.-11.-rijna-2015-19.-rocnik>

Týden knihoven: celostátní akce. *Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích* [online]. Litoměřice [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.knihovnalitomerice.cz/projekty/t%C3%BDden-knihoven/>

Významné akce knihoven: Březen měsíc čtenářů. *Knihovny: Informace a služby* [online]. Praha, 2021 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Portal/Page/vyznamne-akce-knihoven>

Vzdělávání knihovníků. Vědecká knihovna v Olomouci [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.vkol.cz/vzdelavani-knihovniku>

Zpětná vazba. Průvodce personální psychologií [online]. Brno [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/ff/js14/pers_psych/web/pages/08-zpetna-vazba.html

Další zdroje

CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM. *Výroční zpráva za rok 2018* [online]. Ostrava, 2019, [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/ke-stazeni>

CELÉ ČESKO ČTE DĚTEM. *Výroční zpráva za rok 2019* [online]. Ostrava, 2020, [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/ke-stazeni>

Knihovní zákon, 257/2001 Sb., § 2.

MIRANDA, Andrea a SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH SLUŽEB. BIBLIOWEB 2019: tisková zpráva [online]. Praha, 2019, 1. 4. 2019 [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost/kultura-a-cestovni-ruch/kultura/a/knihovna-jinak-soutez-na-facebooku>

Přednáška Víta Richtera: Koncepce rozvoje knihoven/Zpřístupnění děl nedostupných na trhu pod VKOL v online prostředí GoogleMeet, dne 24. 2. 2021

Přednáška Jaroslavy Starcové: *Metodik2013: anbe „co má dělat správný metodik právě teď“* ve Vyškově, 5. -6. 6. 2013. Dostupné: https://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-verejnych-knihoven/dokumenty/workshop-2013/metodik_2013.pdf/at_download/file

Služby veřejných knihoven: Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/dokumenty/ifla.pdf>

SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY a KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA, 2019. Tisková zpráva Noci s Andersenem2019 [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/ke-stazeni.html>

Vyhláška č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování VKIS (knihovní zákon), se v § 6 zabývá seznamem úbytků

Zdroje obrázků

ICT a KNIHOVNA PROTIVANOV. In: Zgloribamu.cz [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://zgloribamu.cz/ICT/wp-content/uploads/2015/05/P1050866.jpg>

Jak to vypadá u nás v knihovně? In: Mestska-knihovna-nemcice-nad-hanou.webnode.cz/ [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://mestska-knihovna-nemcice-nad-hanou.webnode.cz/_files/200000042-bfa4ec09f0/IMG_0604-8.JPG

Knihovna. In: Vikyrovce.cz [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://www.vikyrovce.cz/data/editor/102cs_1.jpg?gcm_date=1594050386

O knihovně. In: Knihovna-radvanice1.webnode.cz [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: https://knihovna-radvanice1.webnode.cz/_files/200000032-3aa123b9aa/450/20190718_185553.jpg

O nás. In: Pavloviceuprerrova.cz [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.pavloviceuprerrova.cz/knihovna/image.php?nid=6455&oid=1028530&width=900>

O nás. In: Pavloviceuprerrova.cz [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://www.pavloviceuprerrova.cz/knihovna/image.php?nid=6455&oid=1027825&width=390&height=390>

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Grafy

Graf č.1 Počet řádně registrovaných míst na pořádání NSA v průběhu let 2015-2019

Obrázky

Obrázek č. 1 I (ne)čtenáři do knihoven patří

Obrázek č. 2 postup tvorby vzdělávací a kulturní akce dle Kotáska

Obrázek č.3 Proces benchmarkingu v knihovnách

Obrázek č. 4 Regionální funkce v Olomouckém kraji

Obrázek č. 5 Vše začíná plánováním

Obrázek č. 6 Ukázka plakátu na Noc s Andersenem

Obrázek č. 7 Partyzánské básnění v ulicích

Obrázek č. 8 Faktory ovlivňující identitu knihovny

Obrázek č. 9 Vzorový facebookový příspěvek s příběhem – Donáška knih v době uzavření knihoven

Obrázek č.10 Jak posilovat své sebevědomí

Obrázek č. 11 Zásady komunikace knihovníka se čtenářem

Obrázek č. 12 Exkurze do Pevnosti poznání v Olomouci

Obrázek č. 13 Metody, využívané v knihovnách

Obrázek č. 14 Typologie uživatelů dle využívání služeb dle Foberové 2014

Obrázek č. 15 Aktivizační program v knihovně pro MŠ

Obrázek č. 16 Faktory ovlivňující tvorbu vzdělávacích programů

Obrázek č. 17 Působení s účinky četby dle Vášové

Obrázek č. 18 Malování světlem v rámci NSA

Obrázek č. 19 Harmonogram projektu Už jsem čtenář, knížka pro prvňáčka

Obrázek č. 20 Významné akce v rámci Týdne knihoven

Obrázek č. 21 Beseda pro MŠ

Obrázek č. 22 Čtení pohádek pro děti v MŠ

Obrázek č. 23 Náměty na další aktivity

Obrázek č. 24 Lidské Člověče, nezlob se!

Obrázek č. 25 Znázornění vybraných knihoven na mapě OK

Obrázek č. 26 Interiér knihovny v Protivanově

Obrázek č. 27 Interiér Městské knihovny Němčice nad Hanou

Obrázek č. 28 Interiér Místní knihovny Černotín

Obrázek č. 29 a 30 Interiér Obecní knihovny v Pavlovicích u Přerova

Obrázek č. 31 Interiér Obecní knihovny ve Vikýřovicích

Obrázek č. 32 Faktory, jež ovlivnily implementaci změn ve vybraných knihovnách

Obrázek č. 33 Vlastnosti knihoven, které se ve vybraném vzorku opakovaly

Tabulky

Tabulka č. 1 Doporučení co (ne)dělat při předcítání

Tabulka č. 2 Klady a zápory implementace inovačních postupů do malých knihoven

Tabulka č. 3 SWOT analýza vybrané knihovny

Tabulka č. 4 Vzorové navržení programu Krásná zahrádka

Tabulka č. 5 Navržení vzorového promítání s aktivizačními činnostmi

Seznam zkratk a symbolů

AKS – Automatizovaný knihovní systém

BMČ – Březen měsíc čtenářů

ČR – Česká republika

IFLA – Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí

MěK – Městská knihovna

MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky

MMR ČR – Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky

MPSV ČR – ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŠMT ČR – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky,

MVS – Meziknihovní výpůjční systém

NSA – Noc s Andersenem

OK – Olomoucký kraj

p.o. – Příspěvková organizace

RF – Regionální funkce

RVP – Rámcově vzdělávací program

SKIP 10 – Svaz knihovníků a informačních pracovníků 10

SMO ČR – Svaz měst a obcí České republiky

s.r.o. – společnost s ručením omezeným

ŠVP – Školní vzdělávací program

VEMP – Vysoce efektivní marketingový plán

VISK – Veřejné informační služby knihoven

VKOL – Vědecká knihovna v Olomouci

Seznam příloh

1. Vzorový nevyplněný dotazník
2. Vzorové otázky pro polostrukturovaný rozhovor
3. Osvědčení o absolvování přednášky

Přílohy

Inovační postupy v malých knihovnách

Inovační postupy ve vybraných knihovnách v obcích do 2500 obyvatel v Olomouckém kraji

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Vališová a jsem studentkou oboru Řízení volnočasových aktivit na UP v Olomouci, rovněž jsem také neprofesionální knihovnicí v Místní knihovně Černotín. Dovoluji si se na Vás obrátit s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku, jeho vyplnění Vám zabere přibližně 10 minut, k mé diplomové práci, která se zabývá inovačními postupy v malých knihovnách Olomouckého kraje. Tento dotazník rovněž poslouží jako zdroj informací před osobní návštěvou Vaší knihovny a stanou se podklady pro praktickou část mé diplomové práce, kde budou prezentovány. Budete-li mít zájem, tak Vám výsledky, po ukončení a vyhodnocení výzkumu, poskytnu k nahlédnutí.

Předem velmi děkuji za jeho vyplnění a budu se těšit na osobní setkání.

Uveďte název knihovny	
-----------------------	--

1. Prosím o doplnění základních údajů o knihovně

- Počet obyvatel v obci _____
- Počet čtenářů _____
- Rozměry knihovny _____

2. Jak dlouho působíte ve Vaší knihovně

- 1-3 let
- 4-6 let
- 7-9 let
- Déle (prosím uveďte _____)

3. Jak jste se dostal(a) k práci knihovníka?

4. Když jste nastoupil(a) do knihovny bylo již „samozřejmostí“ pořádání aktivit?

- ANO
- NE

5. Kde se inspiřujete nebo odkud čerpáte nápady pro aktivity v knihovně?

6. Vzrostl počet návštěvníků a uživatelů knihovny, díky implementaci nových postupů?

- ANO (případně o kolik _____)

- b. NE
- 7. Kolik akcí v průběhu roku průměrně pořádáte?**
 - a. 1-3
 - b. 4-6
 - c. 7-9
 - d. 10-12
 - e. Více
- 8. Jsou aktivity rovnoměrně rozvrhnuty napříč celým obyvatelstvem Vaší obce?**
 - a. ANO
 - b. Nevím
 - c. NE
- 9. Jak propagujete aktivity ve Vaší knihovně? Prosím zatrhněte.**
 - Plakáty
 - Zpravodaj
 - Web knihovny
 - Web obce
 - Sociální sítě
 - Rozhlas
 - Uživatele oslovujeme přímo
 - Výlepová plocha
 - Jiné (prosím uveďte)

10. S kým spolupracujete při organizování aktivit v knihovně. Prosím zatrhněte.

- S rodiči dětí z obce
- S odbornými lektory
- S učiteli místních škol
- S pověřenou knihovnou
- S dobrovolníky
- S nikým, akce si pořádám sám(sama)
- Jiné (prosím uveďte)

11. Jaké limity vnímáte v plánování a organizování akcí v knihovně? Prosím zatrhněte.

- Čas
 - Finance
 - Prostory
 - Nezájem ze strany občanů
 - Nezájem ze strany vedení
 - Personální podmínky
 - Jiné (prosím uveďte)
-

Otázky pro polostrukturovaný rozhovor:

1. S jak starými uživateli obvykle pracujete?
2. Je určitá věková skupina, na kterou se Vaše knihovna zaměřuje?
3. Jakým způsobem zjišťujete poptávku pro nadstandardní činnost v knihovně?
4. Jaká akce se shledala s největším/nejmenším úspěchem ve Vaši obci? Proč tomu tak je?
5. Na čem podle Vás závisí úspěch aktivit?
6. Jaké metody práce nejčastěji používáte?
7. Kdybyste měli vypíchnout jednu aktivitu (nebo koncept aktivit), která by měla charakterizovat strategii Vaší knihovny, jaká by to byla?
8. V čem spočívá její přínos pro Vaši knihovnu?
9. Jaký dopad měla tato aktivita na uživatele?
10. Organizujete činnosti podle svého ročního plánu? Má knihovna nějaký?
11. Plánujete v roce 2021 nějakou zcela novou neotřelou akci?

OSVĚDČENÍ

o absolvování semináře

Koncepce rozvoje knihoven/Zpřístupnění děl nedostupných na trhu

Lektor(ka): PhDr. Vít Richter, Národní knihovna ČR
Rozsah: 2 hod., online místnost Zoom

Veronika Vališová

Jméno účastníka

V Olomouci dne 24. 2. 2021

PhDr. Vít Richter

